

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

Fakulta financí a účetnictví

katedra veřejných financí

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2019

Jindřich Šalka

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

Fakulta financí a účetnictví

katedra veřejných financí

studijní obor: Finance

Rozpočty EU

Autor bakalářské práce: Jindřich Šalka

Vedoucí bakalářské práce: doc. Ing. Leoš Víték, Ph.D.

Rok obhajoby: 2019

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Rozpočty EU“, vypracoval samostatně a veškerou použitou literaturu a další prameny jsem řádně označil a uvedl v příloženém seznamu.

V Praze dne 22.5. 2019

.....

Jindřich Šalka

Poděkování:

Tímto bych rád poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce, panu doc. Ing. Leoši Vítkoví, Ph.D., za cenné rady, připomínky a čas, který mi při psaní mé bakalářské práce věnoval.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá vývojem a analýzou víceletých finančních rámců Evropských společenství / Evropské unie. Jsou zde popsány změny ve struktuře jednotlivých víceletých rozpočtů, kde je věnována pozornost příjmové a výdajové stránce. Analýza vývoje těchto rámců je provedena na základě dat z interinstitucionálních dohod mezi Evropským parlamentem, Radou a Komisí. Analyzován je dále vývoj podílu hlavních výdajových kapitol na rozpočtech, tempa růstu těchto kapitol a podíl rozpočtu na jednoho obyvatele ES / EU. Celkový vývoj ukazuje postupné navyšování plánovaných finančních prostředků v každém dalším rámci a zaměření evropského financování v průběhu let 1988-2020.

Klíčová slova

Rozpočet, Evropská unie, finanční perspektiva, víceletý finanční rámec

Abstract

This bachelor thesis deals with the development and analysis of the Multiannual Financial Frameworks of European Communities / European Union. It includes descriptions of changes in the structure of individual multiannual budgets, with attention to revenues and expenditures. The analysis of the development of these frameworks is based on data from interinstitutional agreements between the European Parliament, Council and Commission. Furthermore, the development of the share of the main expenditure chapters on budgets, the rate of growth of these chapters, and the share of the budget per capita of EC / EU are analysed. Overall development shows a gradual increase in planned financial appropriations with each upcoming framework and focus of the European financing over the years 1988-2020.

Key words

Budget, European Union, financial perspective, Multiannual Financial Framework

Obsah

ÚVOD	8
1. VÝVOJ ROZPOČTOVÉ SKLADBY PŘED RÁMCI.....	9
1.1. VZNIK VLASTNÍCH ZDROJŮ.....	9
1.2. FONTAINEBLEAU A NOVÁ DOHODA	11
1.3. PRŮBĚŽNÁ KRIZE FINANCOVÁNÍ SPOLEČENSTVÍ	12
2. FINANČNÍ PERSPEKTIVA 1988-1992	12
3. FINANČNÍ PERSPEKTIVA 1993-1999	15
4. AGENDA 2000-2006	18
5. VÍCELETÝ FINANČNÍ RÁMEC 2007-2013.....	22
6. VÍCELETÝ FINANČNÍ RÁMEC 2014-2020.....	27
7. ANALÝZA VÝVOJE VÍCELETÝCH ROZPOČTŮ ES / EU.....	32
8. ZÁVĚR.....	38
9. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	39
10. SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	45

Úvod

Rozpočty Evropských společenství / Evropské unie jsou důležité pro koordinované evropské rozpočtování. Předmět této práce se týká deskripce vývoje rozpočtových rámců, kterých se v historii ES / EU vystříдалo větší množství. Dané finanční rámce měnily své rozpočtovací kapitoly jak z pohledu názvu a zaměření, tak i co se týče samotné výše jednotlivých položek.

Historii rozpočtovacího procesu před víceletými rámci provázela značná nerovnováha při stanovování příjmů rozpočtu. To znamenalo narůstání nedostatečných prostředků na pokrytí výdajové stránky. Důsledkem byl vznik systému vlastních zdrojů pro pokrytí výdajových financí v rozpočtu a následně vytvoření první finanční perspektivy na pět let, zvané jako Delorsův balíček I. Evropská společenství se od tohoto přelomu řídila víceletými rámci pro zajištění vyšší koordinace a stability rozpočtování.

Cílem této práce je analyzovat jednotlivé víceleté finanční rámce, respektive rozpočty Evropských společenství / Evropské unie v letech 1988-2020. Zde se vyšetří postupné změny ve struktuře těchto rámců i s událostmi, které tomu předcházely. A následně se provede analýza hlavních výdajových kapitol s vypočtením hodnoty z rozpočtu na jednoho obyvatele ES / EU.

Tento cíl lze detailněji rozdělit do šesti dílčích částí. První tři budou zaměřeny na charakteristiku víceletého finančního rámce ES / EU, vymezení vývoje hlavních změn před vznikem první víceleté finanční perspektivy a popis jednotlivých finančních rámců se změnami v jejich kapitolách. V posledních třech částech budou vypracovány analýzy. První bude podíl jednotlivých hlavních kapitol na celkové prostředky rozpočtů z pohledu výdajové stránky. Druhou analýzou se vyšetří průběh tempa růstu hlavních výdajových kapitol v rozpočtech. A nakonec se provede analýza vývoje podílu jednotlivých rozpočtů na počet obyvatel ES / EU.

Pro analýzy a popis vývoje jednotlivých kapitol a rozpočtů jak návrhových, tak konečných, bude využito dat z oficiálních dokumentů, dohod a smluv, vytvořených evropskými institucionálními orgány. Hlavním atributem bude výdajová a příjmová strana rozpočtů, které budou kompletovány v samostatných kapitolách této práce. Bude použito popisné a srovnávací metody, kde se vymezí změny před rámci a jejich následný třiceti dvouletý vývoj. Analyzují se podíly a tempa růstu kapitol a určí se vývoj podílu hodnoty rozpočtu na jednoho obyvatele.

1. Vývoj rozpočtové skladby před rámcí

K zajištění základního koordinovaného a stabilně finančního fungování Evropských společenství / Evropské unie, je používán evropský víceletý rozpočet. Tento rozpočet je nazýván, od prvních, jako finanční perspektiva, finanční agenda a víceletý finanční rámec ES / EU. Díky přijetí Lisabonské smlouvy¹, se tento finanční rámec stal jedním ze součástí primárního práva Evropské unie. Minimální délka je stanovena na pět let, ačkoliv souhrnná výše rozpočtu je sestavována na, zpravidla, sedm let dopředu. Jednotlivé rozpočtové položky prošly určitým druhem svého vývoje a pozměnily tak samotnou strukturu celého rozpočtu. Jejich rozvoj je od dob jejich vzniku neustálý a stále se v nových finančních rámcích pozměňují a přetvářejí. Než ale přišly první finanční rámce v platnost, musela celá rozpočtová soustava, včetně jejích položek, projít určitým vývojem, který probíhal od samotného vzniku Evropských společenství.

1.1. Vznik vlastních zdrojů

Prvotní prostředky na platby Evropského společenství uhlí a oceli (European Coal and Steel Community) byly prováděny pomocí vyměřených poplatků ocelářských a uhelných podniků (viz European Council, Council of the European Union, 2018). ESUO (ECSC) bylo založeno roku 1951² a o šest let poté dochází k rozrůstání Společenství o Evropské hospodářské společenství (European Economic Community) a Evropské společenství pro atomovou energii (EURATOM) v roce 1957 v rámci Římských mluv^{3, 4}. Díky tomuto nárůstu bylo zapotřebí i navýšení financování. To probíhalo pomocí samostatných příspěvků jednotlivých států, které jsou součástí Společenství a byly kalkulovány podle jejich velikosti. Finanční prostředky bylo ale třeba navýšit z důsledku potupné nevystačující kapacity zdrojů, a tak se začalo uvažovat o systému přesných vlastních zdrojů Společenství. 22.3.1970 vyšla do popředí Lucemburská smlouva, která zněla na téma *Změny určitých rozpočtových ustanovení, smlouvy o založení Evropských společenství a smlouvy o založení jednotné Rady a Komise Evropských společenství* – „Portant modification de certain dispositions budgétaires, des traités instituant les

¹ Lisabonská smlouva. *EUR-Lex: Access to European Union law* [online]. [cit. 2018-10-12]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12007L/TXT&from=EN>

² Traité instituant la Communauté Européenne du Charbon et de l'Acier. *EUR-Lex: Access to European Union Law* [online]. 18.3.1951 [cit. 2018-10-12]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/PDF/?uri=CELEX:11951K/TXT&from=CS>

³ Traité instituant la Communauté Économique Européenne. *EUR-Lex: Access to European Union Law* [online]. 25.3.1957 [cit. 2018-10-12]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/PDF/?uri=CELEX:11957E/TXT&from=EN>

⁴ Treaty establishing the European Atomic Energy (EURATOM). *EUR-Lex: Access to European Union Law* [online]. 25.3.1957 [cit. 2018-10-12]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11957A/TXT&from=EN>

Communautés européennes et du traité instituant un conseil unique et une commission unique des communautés européennes“ (viz Office des publications de l'Union européenne, 1971). Tímto se následně odsouhlasilo předešlé vytvoření tohoto systému v rozhodnutí Rady (viz Office des publications de l'Union européenne, 1970), kde jde o nahrazení příspěvků členských států do rozpočtu, systémem vlastních zdrojů, a utváří se tak nový celek financování rozpočtu Evropských společenství.

V reakci na Lucemburskou smlouvu vzniká nové, již zmíněné, ustanovení o financování rozpočtu pomocí vlastních zdrojů, které se skládá celkem z pěti položek, čtyřech hlavních a ve své důležitosti nejvýznamnějších ve vztahu k rozpočtu, a jedné doplňující, která má však v některých letech převažující procentuální účast. Lze je tedy specifikovat následovně. Platební prostředky jako vlastní zdroje byly složeny ze tří větví. Co se týče tradičních vlastních zdrojů (TVZ), ty zaujímaly místa na prvních dvou větvích. První větev TVZ byla koncipována dvěma podskupinami, ve kterých jsou zahrnuta cla, která se uvalují na zemědělské produkty v rámci dovozu ze třetích zemí do ES a dávky, zatěžující výrobce cukru a izoglukózy. Druhá větev TVZ je složena z cel za zboží, jež bylo přiváženo do zemí ES a tato cla se vyměřovala pomocí společného celního sazebníku. A poslední třetí větev sestávala z jisté procentuální částky DPH členských států, která byla vyměřována určitým sjednoceným základem. Tento daňový příjem do rozpočtu ES přišel v platnost roku 1979 (viz European Parliament, 1979), kdy pak následně byla přidána i čtvrtá položka vlastního zdroje jako příspěvková částka z hrubého národního produktu, jež vyšla v platnost s příchodem první finanční perspektivy 1988-1992. Tyto hlavní body, s postupným nabýváním platnosti, doplňuje ještě poslední, zvaný „ostatní položky“, skládající se z rozmanitých zdrojů, kam lze zahrnout různé administrativní poplatky: daně z příjmů členských zaměstnanců, pokuty, příjmy z půjček a výpůjček, které ES poskytuje, následné úroky z prodlení, a dalších mnoho finančních zdrojů.

Následně ale i tento nový systém ukazoval svoje nedostatky. Hlavní slabinou byla třetí větev, vlastní zdroj založený na DPH, který značně snižoval celkové příjmy do rozpočtu a rozpočet tak již nebyl konkurence schopný dostát svým závazkům čili výdajové stránce rozpočtu.

1.2. Fontainebleau a nová dohoda

Ve městě Fontainebleau byla učiněna nová dohoda. V roce 1986 měly vstoupit do Společenství státy Portugalsko a Španělsko⁵. Tyto obě země na tom v těchto letech nebyly, co se týče ekonomiky státu, na úplně nejlepší pozici, kterou bylo více méně nezbytné postupnými kroky vylepšit na vyspělejší úroveň. Z pohledu celkového hodnocení ekonomiky podle HDP mělo Španělsko 250,683 miliard dolarů, Portugalsko 37,873 miliard dolarů a ve srovnání například s Francií, u které činilo HDP 772,838 miliard dolarů, Velkou Británií s 654,761 miliardy dolary a Německem s 658,536 miliardy dolary (viz Country Economy, 2018), byly Španělsko a Portugalsko ve značně slabé linii. Rozpočet již tak dopředu „věděl“, že bude potřeba většího objemu zdrojů na straně plateb, aby byla dodržena rovnováha v souladu s prostředky na závazky. Dohoda z Fontainebleau byla především zaměřena na třetí větev tzv. tradičních vlastních zdrojů, jímž byl zdroj založený na odvodech zemí v rámci harmonizovaného tarifu DPH. Strop odvodů byl tak díky dohodě z Fontainebleau zvýšen na 1,4 % (viz European Council, 1984), které následně začaly nabývat účinnosti od 1. ledna roku 1986 pro všechny členské země.

Dalším dílem této dohody byla nová úprava a oprávnění členských států – pomoci ostatním v případě rozpočtové nevyrovnanosti vůči svým výdajům, respektive příjmům rozpočtu ES. Rozpočtová bilance, která představovala výpočet operativních alokovaných výdajů, se zakomponováním DPH a hrubého národního důchodu, kde se specifikuje daný členský stát a celkový souhrn těchto položek v rámci všech členských států. Tato úprava se snaží vyřešit rozpočtovou nerovnováhu Velké Británie, pro kterou se již dle Mauforta (2016) Společenství snažila vytvořit určitá opatření, což ale ke značně pozitivnímu úspěchu nevedlo. S touto kauzalitou je spojeno tvrzení tehdejší britské premiérky Margaret Thatcherové: „I want my money back“ (viz Kirkup, 2013), jež ostře reaguje na finanční situaci. Tímto se pro rozpočet VB vytvořila návratnost a Spojené království tak bude postupně dostávat jejich „nadbytečné“ finance, které přineslo do rozpočtu ES, v dohledné době nazpátek. Mělo to samozřejmě dopad na ostatní státy, a tak se prohloubily potíže spojené s financováním celkového rozpočtu Společenství. Díky korekci o rozpočet VB tak došlo k nesouladu stropu pro vyměřovací základ DPH. Následně i průběžný pokles celkových příjmů u TVZ přiložil k narůstajícímu problému

⁵ Treaty on the accession of the Kingdom of Spain and the Portuguese Republic . *EUR-Lex: Access to European Union Law* [online]. 15.11.1985 [cit. 2018-10-13]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:11985I/TXT&from=CS>

s příjmovou stránkou rozpočtu další zátěž, a ES tak musela vyřešit tuto krizi velkou změnou v celkovém financování a rozložení rozpočtu. Všechny tyto rozladěné a nesouměrné problémy lze sumarizovat do následujícího odstavce, jež představovaly, ne úplně v pravém slova smyslu, ale v lehčí míře ano, finanční krizi a neefektivnost, která sužovala rozpočet Evropského společenství a dala tak vzniknout zcela novému konceptu rozpočetnictví.

1.3. Průběžná krize financování Společenství

V letech 1975-1987 panovala v Evropských společenství nejen finanční krize. Jednalo se o, k sobě velmi úzce spojené, finanční a rozpočetnické problémy, v podrobnější specifikaci v předešlých kapitolách. Prvním problémem byl nesouměr v rozpočtování. Mimo jiné zde šlo i o nesoulad mezi, a v užším vyjádření i konflikt, ve vztazích mezi jednotlivými institucemi – dohody mezi Evropským Parlamentem a Evropskou Radou, což byl druhý problém v této krizi. Bylo použito větší množství nápravných prostředků, které měly přizpůsobit vyrovnanost rozpočtů, jako byly například již zmíněné dohody z Lucemburku a následně z Fontainebleau. Nevyšly ale v pozitivní sladě, a tak se muselo přistoupit k dalším krokům, jež daly vzniknout perspektivě. A posledním problémem byla velká nevyváženost plateb vůči závazkům, kde zdroje Evropských společenství nebyly pro jeho potřebu dostačující. A tak v důsledku těchto postupujících problémů vznikl první víceletý finanční rámec pro rozpočty zvaný jako finanční perspektiva, sestavena pro roky 1988 až 1992.

2. Finanční perspektiva 1988-1992

První hlavní reformou financování Evropských společenství byl tzv. Delorsův balíček I. V rámci vytvoření, nejen, společného vnitřního trhu, se dalo vzniknout Jednotnému evropskému aktu (Single European Act), jež se řadí na 17. 2. 1986 (viz European Communities, 1986), jehož cílem bylo i revidovat Římské zakládající smlouvy. V reakci na tento dokument a probíhající nesoulady ve financování, bylo Evropskou komisí, kterou vedl předseda Jacques Delors, navrženo úplně změnit celkový styl rozpočetnictví. Jeho provedení mělo dopad na rozhodnutí o následující pětileté finanční perspektivě. Hlavní změnou této perspektivy je, oproti normálním ročním rozpočtům, že je sestavena na více let, což nastiňuje a zjednodušuje vytváření jednoročních rozpočtů na dané roky. Cílem této perspektivy bylo v první řadě zlepšit a pozvednout na vyšší úroveň evropskou

hospodářskou a sociální soudržnost a podle JEA (SEA) umožnit správný a jednoduchý průběh fungování vnitřního trhu. 11. – 13. 2. 1988 Evropská rada přijala v Bruselu návrhy od Evropské komise z dokumentu „*The Single Act: A new frontier for Europe*“ (viz Council of the European Union, 1988a), jež souhrnně pojednává o vytvoření úspěšného jednotného aktu pro novou přední cílovou linii Evropy a tímto přijetím následně 1. června 1988 víceletá finanční perspektiva vstupuje v platnost.

Hlavními přínosy bylo omezení výše rozpočtu, který byl určován výnosem TVZ a DPH. Výnos byl nově určován jako postupný růst procentuálního podílu celkového HNP na ES, který měl stoupat od roku 1988 s velikostí 1,15 % až do roku 1992, kdy měl dosahovat výše 1,20 % (viz European Union, 2014), vedoucí k vyšší harmonizaci a komplexnosti. Další z hlavních iniciativ v nové finanční perspektivě, bylo zavést již zmíněný čtvrtý zdroj na straně příjmů rozpočtu, kterým byl zdroj založený na hrubém národním produktu daného členského státu, vyměřený podle procentuální částky. Tato příjmová položka měla být spíše dorovnávacím normativem pro možnou rozpočtovou nevyrovnanost, jež pramenila z prvních třech příjmových zdrojů, a která by mohla vzniknout, jak tomu bylo již v minulých rozpočtovacích obdobích. Třetím záměrem nové perspektivy (viz Council of the European Union, 1988b) tedy bylo nahradit balancování rozpočtu položkou HNP místo DPH. S ohledem na vyspělost, v tomto kontextu spíše nevyspělost, daných států, byla omezena maximální výše sazby pro výpočet harmonizovaného základu HNP, a to na výši 55 %, kterou velmi explicitně hodnotí Brederode (2009) jako kladný dopad na veškeré financování Společenství. Uvažované nahrazení vyměřovacího základu DPH sazbou z HNP ale neprobíhalo v reálné míře pozitivním směrem, kde HNP vyrovnával spíše nevybalancovanost prvních tří vlastních zdrojů, spíše naopak začal růst výběr DPH, následně pak od roku 1991 podle Jayasuriya (2005) přišlo ustálení DPH a v dalších letech již nastává jeho pokles a podíl HNP významně roste.

V druhé části Delorsova I. balíčku se jedná o rozpočtovací disciplíně na základě *Rozhodnutí Rady 24.6.1988* (viz Council of the European Union, 1988c) a Interinstitucionální dohodě (viz European Parliament, Council and Commission, 1988) podepsané Evropským Parlamentem, Radou a Komisí dne 29.6. 1988. Tyto Dohody byly vytvořeny ke zdokonalení harmonie a vylepšení kontroly nad výdaji rozpočtu a alokaci výdajů do různých oblastí podle *Jednotného Aktu*. Byly specializovány výdajové položky jako programy na zemědělství, Středomořské a výzkumné akce a strukturální výdaje s ostatními politikami. Rada stanovila zásady pro specializovanou kontrolu

zemědělských výdajů, se kterými se úzce pojí jejich konkrétní výpočet s jejich následným použitím. Tyto zemědělské zásady se týkají okruhu Evropského zemědělského garančního a podpůrného fondu (EAGGF) a vyměření stropu pro tuto oblast výdajů. Dále byla stanovena nepřekročitelnost roční míry růstu výdajů omezenou 74 % míry růstu HNP díky čemuž Ackrill (2000) charakterizuje celá Evropská společenství za rok. Následně jsou sem ještě zahrnuty mechanismy pro opotřebovávání nynějších a budoucích zemědělských zásob, stabilizátory pro další výrobní odvětví. Byl zaveden tzv. systém včasného varování. Ten kontroloval výdaje položky EAGGF ve specializovanějším měřítku kapitoly po kapitole nejen jako kompletní agregát jako tomu bylo v minulosti. Bude prováděn Evropskou komisí, která bude veškeré aktivity, spojené s tímto fondem, sledovat, a v případě jejich přesahování, zavede určitá opatření, jež vyřeší, nebo se pokusí vyřešit, daný problém. A vše doplňuje peněžní rezerva, která pracuje obdobně jako systém včasného varování, s rozdílem, že je přímo zaměřena na neočekávané jevy ohledně tržní (ne)rovnováhy mezi dolarem a Evropskou měnovou jednotkou (ECU) v rámci mezinárodních operací na trhu a byla stanovena na hodnotu 1 mld. ECU pro každý jednotlivý rok v pětiletém finančním plánu (viz European Union, 2014). Celkový přehled o struktuře a členění první finanční perspektivy viz *Tabulka 1*.

Tabulka 1: Finanční perspektiva 1988-1992

(mil. ECU, ceny roku 1988)

Prostředky na závazky	1988	1989	1990	1991	1992
1. Evropský garanční a zemědělský fond (EAGGF)	27 500	27 700	28 400	29 000	29 600
2. Strukturální operace	7 790	9 200	10 600	12 100	13 450
3. Politiky s víceletými přiděly:					
- Integrované Středomořské programy (IMP), výzkum	1 210	1 650	1 900	2 150	2 400
4. Ostatní politiky	2 103	2 385	2 500	2 700	2 800
- Z toho: nepovinné	1 646	1 801	1 860	1 910	1 970
5. Splácení a správa	5 700	4 950	4 500	4 000	3 550
- (včetně financování likvidace zásob)	1 240	1 400	1 400	1 400	1 400
6. Peněžní rezerva	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Celkem	45 303	46 885	48 900	50 950	52 800
- Z toho: povinné	33 698	32 607	32 810	32 980	33 400
- Z toho: nepovinné	11 605	14 278	16 090	17 970	19 400
Požadované prostředky na platby	43 779	45 300	46 900	48 600	50 100
- Z toho: povinné	33 640	32 604	32 740	32 910	33 110
- Z toho: nepovinné	10 139	12 696	14 160	15 690	16 990
Prostředky na platby (jako % HNP)	1,12%	1,14%	1,15%	1,16%	1,17%
Marže na nepředvídatelné výdaje (jako % HNP)	0,03%	0,03%	0,03%	0,03%	0,03%
Stropy vlastních zdrojů (jako % HNP)	1,15%	1,17%	1,18%	1,19%	1,20%

Vlastní zpracování, data dostupná z: European Parliament, Council and Commission – Interinstitutional agreement, 1988.

3. Finanční perspektiva 1993-1999

Pokračujícím, a v historii již tedy druhým, víceletým rámcem pro financování Evropských společenství, byl tzv. Delorsův balíček II. Tato nová pokračující agenda byla přijata 29. října 1993 v Edinburghu jako nová Interinstitucionální dohoda – v návaznosti na adopci druhé delorsovy perspektivy, jež proběhla 11. – 12. prosince 1992 (viz European Council, 1992) – kde prošlo její schválení Evropským Parlamentem, Radou a Komisí. Perspektiva byla vytvořena na sedm následujících let po skončení té první v roce 1992, kdy zároveň vypršela platnost první Interinstitucionální dohody (viz European Parliament, Council and Commission, 1993), s nutností svázat předchozí s novou, kdy v rozpočtu bylo potřeba zohlednit různé finanční dopady zemědělské reformy, jež začala v roce 1992, a zanalyzovat změny strukturálních fondů a zajistit rozvoj veškerých politik, které byly spojeny s hladkým fungováním vnitřního trhu (viz European Union, 2014), kde objektivní změnu hrálo založení Evropské unie na základě Smlouvy o Evropské unii⁶ (Maastrichtské dohody). To se uskutečnilo 7. února 1992 a vyšlo v platnost 1. listopadu 1993 (viz European Communities, 2018) za celkovým účelem růstu Evropských společenství jak ve směru finančním, tak i komunitním, s politickou rovnováhou.

Tento balíček ve své podstatě doprovázel Maastrichtskou smlouvu a ta měla velký dopad na financování projektů v rámci nově vytvořeného, jak Zahradník (2017) explicitně analyzuje, kohezního fondu, který zahrnoval prostředky na oblast dopravy, životního prostředí a komplexní infrastruktury pro slabší a chudší země Evropských společenství. Těmi byly již zmíněné země Španělsko, Portugalsko, Irsko a Řecko, kde cílem tohoto kohezního fondu bylo podpořit ekonomickou vyspělost této „čtyřky“, i jako součást vylepšení měnové unie. Další dopad Smlouvy o EU byl zanesen na Protokol o hospodářské a sociální soudržnosti v rámci politik ve Společenství. Vytvoření nových alokací ve smyslu mnohačetných podskupin jako je například vzdělávání, kultura transevropské sítě, nebo průmysl a jeho velké množství podsložek, a v tomto celkovém směru i umožnit správný průchod financování zahraniční a bezpečnostní politiky.

Hlavním návrhem v souvislosti s HND bylo průběžné navyšování jeho stropu od roku 1992 z hodnoty 1,2 %, který nutno propojit s přínosem a novým kritériem v příjmových položkách, a s hodnotou tohoto procentuálního výnosu z HNP v Evropských společenství, jež byla na první dva roky nastavena na oscilaci okolo 1,20 % HNP a od roku 1995 se

⁶ Treaty of Maastricht on European Union. *EUR-Lex: Access to European Union law* [online]. 1992 [cit. 2018-11-19]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11992M/TXT&from=EN>

měla s každým dalším rokem výrazně zvyšovat až na 1,37 % pro rok 1997. V příjmu rozpočtu v ohledu daně z přidané hodnoty, byla její výše snížena z 1,4 % na 1,0 % od roku 1995 na další čtyři roky a se zaměřením na chudší členské státy, jakými byly Řecko, Španělsko, Portugalsko a Irsko. V návaznosti na výnos z DPH se na začátku (roku 1995) nesmělo přesáhnout 55 % hranici až nakonec s výsledným sníženým stropem pro rok 1999, 50 % vyměřovacího základu HNP podle Heinemanna, Mohla, Osterloha (2008), směřujícího k harmonizační vyváženosti jednotlivých rozpočtů s ohledem na dorovnávání prostředků na platby k prostředkům na závazky pro každý rok. Zahrnutí přínosu lze ve výsledném odsouhlasení, jež proběhlo 11. a 12. prosince 1992, přiřadit k, s menším rozdílem oproti návrhu, výnosům z vlastních zdrojů s postupným zvyšováním stropu od 1,20 % pro první dva roky (1993, 1994) na finální hodnotu stropu ve výši 1,27 % HNP pro rok 1999, se kterým se pojí zbývající vyměření rezervy vůči nepředvídatelným jevům, které jsou v kontextu předvídané, a které byly stanoveny Evropskou komisí na hodnotu 0,01 % z HNP. A posledním hlavním odsouhlasením byla zkonkretizována maximální výše prostředků na závazky ve výši 1,335 % HNP (viz European Council, 1992).

V sekci zemědělství se udržela nezměněná konkretizace na jeho zvyšování až na maximální hodnotu 74 % růstu HNP, jak tomu bylo v prvním Delorsově balíčku. Menší změna proběhla ve Společné zemědělské politice (Common Agriculture Policy), která měla zahrnout veškeré výdaje a různá opatření. Již zmíněný nově vytvořený kohezní fond, vytvořený na základě Maastrichtské dohody, jež měl pomáhat slabším zemím s jejich HNP *per capita* menším než 90 % HNP vůči celé EU, byl stanoven na první rok v hodnotě 1,5 mld. ECU s postupným růstem s koncem platnosti druhé finanční perspektivy na výši 2,6 mld. ECU, jež i společně s peněžní rezervou Van Oudenaren (2005) charakterizuje na celkové snížení oproti minulému rámci z 1 mld. na 500 tis. ECU od roku 1995, jež ve výsledku reflektuje menší závislost CAP na světových cenách. Dále v souvislosti se strukturálními operacemi bylo na celkovou politiku hospodářské a sociální soudržnosti vyčleněno pro první rok 17 mld. ECU s nárůstem o zhruba o 74 % na konec programovacího období (1999) s částkou 30 mld. ECU. Strukturální operace – zahrnující kohezní fond, strukturální fondy a další operace – byly tedy velkým přínosem této perspektivy. Souběžně nastává i růst v kapitole interních politik v rámci vývoje a výzkumu, a jako podpora pro možnou pomoc nečlenským zemím se vytvořily dvě nové rezervy v rámci externích akcí – nouzová pomoc a záruky na půjčky – (viz European Council, 1992), díky kterým se Společenství více otevírá politické a světové soudržnosti,

jež, se spojením celkového příspěvu veškerých nových přínosů, přidává druhému Delorsově plánu na historické významnosti. Závěrečný návrh na rozpočtovou strukturu v daném období druhého Delorsova balíčku zobrazuje následující *Tabulka 2*.

Tabulka 2: Finanční perspektiva 1993-1999

(mil. ECU, ceny roku 1992)

Prostředky na závazky	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1. Zemědělské směrnice	35 230	35 095	35 722	36 364	37 023	37 697	38 389
2. Strukturální operace	21 277	21 885	2 3480	24 990	26 526	28 240	30 000
- Kohezní fond	1 500	1 750	2 000	2 250	2 500	2 550	2 600
- Strukturální fondy a ostatní operace	19 777	20 135	21 480	22 740	24 026	25 690	27 400
3. Interní politiky	3 940	4 084	4 323	4 520	4 710	4 910	5 100
4. Externí akce	3 950	4 000	4 280	4 560	4 830	5 180	5 600
5. Správní výdaje	3 280	3 380	3 580	3 690	3 800	3 850	3 900
6. Rezervy	1 500	1 500	1 100	1 100	1 100	1 100	1 100
- Peněžní rezervy	1 000	1 000	500	500	500	500	500
- Externí akce							
= Nouzová pomoc	200	200	300	300	300	300	300
= Záruky na úvěry	300	300	300	300	300	300	300
Celkové prostředky na závazky	69 177	69 944	72 485	75 224	77 989	80 977	84 089
Potřebné prostředky na platby	65 908	67 036	69 150	71 290	74 491	77 249	80 114
Prostředky na platby (jako % HNP)	1,20%	1,19%	1,20%	1,21%	1,23%	1,25%	1,26%
Marže na nepředvídatelné výdaje (jako % HNP)		0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%
Stropy vlastních zdrojů (jako % HNP)	1,20%	1,20%	1,21%	1,22%	1,24%	1,26%	1,27%

Vlastní zpracování, data dostupná z: European Council – Conclusions of the Presidency 1992.

4. Agenda 2000-2006

Velkým přelomem v rozpočtování Evropských společenství a nyní již Evropské unie, byla nově vzniklá finanční agenda pro následujících sedm let od roku 2000, jako nástupce předchozí sedmileté finanční perspektivy, jež skončila své rozpočtovací období v roce 1999. Nová rozpočetnická agenda vznikla v rámci svých dvou částí, jež se oficiálně nazývaly *Za silnější a širší Unii* a *Výzva o rozšíření* (viz European Commission, 1997), a které byly vytvořeny tři roky před obecným vstoupením jejich účinností, 15.7. 1997. Následným, a ve své podstatě, finálním krokem pro schválení nové perspektivy bylo zasedání Evropské Rady v Berlíně 24. - 25. března 1999, kde se mimo jiné odsouhlasila celková dohoda o finanční agendě a schválilo jmenování nového předsedy Evropské komise, jímž byl zvolený italský politik Romano Prodi. Dále byly adoptována dvě prohlášení o Kosovu a poslední položkou v řádu schválení bylo prohlášení o mírovém procesu na Blízkém východě a tržní spolupráci s Jižní Afrikou. Celkově se tyto změny dne 6. května 1999 aplikovaly v nové Interinstitucionální dohodě, schválené Evropským parlamentem, Radou a Komisí pro výslednou rozpočtovací proceduru na základě rozpočtovací disciplíny (viz European Parliament, Council and Commission, 1999), finální změny nové regulace rozpočtovací disciplíny (viz Council of the European Union, 2000a) a nového systému vlastních zdrojů v rámci příjmech financování rozpočtu (viz Council of the European Union, 2000b), byly koncově usazeny až o rok déle do již běžící nové finanční agendy pro roky 2000-2006, jež s sebou přináší četný počet změn. Tato agenda byla ve své rozpočtovací historii přelomem, kde mimo jiné zahrnuje i prostředky pro velkou a početnou skupinu nově přistupujících států, z pohledu přístupovacích smluv, v roce 2003, kterých bylo 10 (Česká republika, Estonsko, Kypr, Lotyšsko, Litva, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko, Slovinsko) a v roce 2005, které byly 2 (Bulharská republika, Rumunsko), a jež byly spojeny v součást Smlouvy z Nice⁷, která mimo jiné řešila tyto přistupující státy a jejich dopad na EU, aby mohla hladce politicky a ekonomicky fungovat. Avšak Bulharsko a Rumunsko přímo přistoupily až v roce 2007, tedy ve své podstatě nezasahují do agendy 2000. Samotné přistoupení u deseti států proběhlo v platnost až o rok déle a díky tomu tak bylo vytvořeno více finančních plánů z pohledu výše jednotlivých položek ve zohlednění větší výše přispívajících nových států, jež se staly součástí Evropské unie.

⁷ Treaty of Nice: Amending the treaty on European Union, the treaties establishing the European Communities and certain related acts. *EUR-Lex: Access to European Union law* [online]. [cit. 2018-11-20]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12001C/TXT&from=EN>

European Union, 2014 – hlavních návrhů Evropské Komise na rozpočet, co změnit, byla větší řada. Za jeden z velmi stěžejních se považuje strop příjmů z kapitoly vlastních zdrojů, jež měl plynule navázat na předešlý konec druhého Delorsova balíčku, kde byla pro rok 1999 zakotvena hodnota tohoto příjmu na výši max. 1,27 % z HNP. Mimo jiné se návrhy týkaly i čtyř následujících kapitol. Prvním z nich byl model Společné zemědělské politiky. Ten čítal ve své podstatě navržení snížení specifikací orné půdy, kde mělo dojít ke snížení cen o 20 % za jeden rok, dále snížení o 15 % v horizontu čtyř let v rámci mléka a pokles tržní ceny hovězího masa až o 30 % na výhled tří let. Snížení těchto intervencí vůči zemědělským producentům se měla kompenzovat tím, že se budou daní producenti přímo financovat, což bylo velkým krokem pro specializovanou přímou podporu směrem ven z rozpočtu EU. S tím se současně stanovila i pomezní hranice 100 000, nyní již EUR, která nabývala snižování podpory, když bude sama překročena. Pokračujícím dalším cílem byla podpora intervenčnosti a kompenzační podpora pro rozvoj venkova a v rámci Evropského zemědělského garančního a podpůrného fondu byl financován nejen rozvoj venkova, oblast lesnictví aj., ale například i rybolov či strukturální operace. Dále v souvislosti s přesnými strukturálními operacemi, aby se udržela finanční soudržnost, se zvolil postup s třemi fázemi, jež bylo snížení položek strukturálních fondů, které měly ve výsledku zaobírat oblasti méně prosperujících regionů s HNP *per capita* menším než 74 %, dále oblast průmyslu rybolovu a služeb, a nakonec rozvoj vzdělávání. Druhou fází byla regionální prahovost značící danou zmíněnou hranicí HNP a počet obyvatel, kteří jsou způsobilí pracovat v průmyslu, službách aj. A poslední fází bylo nastínění zjednodušení všech pravidel spojených s tímto řízením.

Návrhy Evropské komise pokračovaly například i tím, že Komise stanovila tzv. předvstupní pomoc, jež sloužila státům, které měly do Unie teprve přistoupit. Jednalo se konkrétně o tři druhy pomoci. První se týkala programu Phare, což byl nástroj pro rozvinutí administrativní a investiční podpory, dále nástroj Sapard, jež sloužil pro podporu potravinářského průmyslu a venkova, a posledním byl nástroj ISPA, který se zaměřoval na příspěvky pro oblast životního prostředí a dopravy.

Dále byly stanoveny celkové nové stropy pro položky závazků a plateb, díky systému ESA 95, které měly za účel přepočet z ECU na EUR, aby se neztratila absolutní hodnota daných položek. Závazky se nově přepočítaly na hodnotu 1,31 % HND (od roku 2002 se HNP nahradilo HND) a platby se změnilly na velikost 1,24 % HND, jež jsou vidět v upravené agendě pro nový počet členských států v Unii, který byl 25 (EU-25), o deset

států vyšší. Sazba DPH se snižovala z 1 na 0,75 % na roky 2002, 2003 a následně nastalo snížení ještě o 0,25 % na 0,5 %, které mělo účinnost od 2004 a tato půlprocentní hodnota se zaznamenala jako strop pro vyměřovací základ DPH z HNP(D). Naopak zvýšení na 25 % z HNP(D) se týkalo uhrazení inkasních nákladů v souvislosti se cly a zemědělskými dárkami. Co se týkalo již zmiňované korekce prostředků Velké Británie, u ní nastaly různé přepočty přepočtů, které König (2009) prognózuje ve smyslu tohoto zmírnění pro VB až na několik dalších let dopředu. Agenda 2000 tak prošla četnými změnami jak ve své struktuře, tak ve svém samotném vývoji, s mnohými úpravami a přepočty. Souhrnné hlavní rozčlenění nové agendy 2000 pro neupravený počet členských států, který čítal 15 zemí ve Společenství viz nadcházející *Tabulka 3*.

Tabulka 3: Agenda 2000 (EU-15)

(mil. EUR, ceny roku 1999)

Prostředky na závazky	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
1. Zemědělství	40 920	42 800	43 900	43 770	42 760	41 930	41 660
- Společná zemědělská politika (nezahrnující rozvoj venkova)	36 620	38 480	39 570	39 430	38 410	37 570	37 290
- Rozvoj venkova a doprovodná opatření	4 300	4 320	4 330	4 340	4 350	4 360	4 370
2. Strukturální operace	32 045	31 455	30 865	30 285	29 595	29 595	29 170
- Strukturální fondy	29 430	28 840	28 250	27 670	27 080	27 080	26 660
- Kohezní fond	2 615	2 615	2 615	2 615	2 515	2 515	2 510
3. Interní politiky	5 930	6 040	6 150	6 260	6 370	6 480	6 600
4. Externí akce	4 550	4 560	4 570	4 580	4 590	4 600	4 610
5. Správa	4 560	4 600	4 700	4 800	4 900	5 000	5 100
6. Rezervy	900	900	650	400	400	400	400
- Peněžní rezerva	500	500	250				
- Rezerva na nouzovou pomoc	200	200	200	200	200	200	200
- Záruky na úvěry	200	200	200	200	200	200	200
7. Předvstupní pomoc	3 120	3 120	3 120	3 120	3 120	3 120	3 120
- Zemědělství	520	520	520	520	520	520	520
- Předvstupní strukturální instrumenty	1 040	1 040	1 040	1 040	1 040	1 040	1 040
- Phare (pro kandidátské země)	1 560	1 560	1 560	1 560	1 560	1 560	1 560
Celkové prostředky na závazky	92 025	93 475	93 955	93 215	91 735	91 125	90 660
Celkové prostředky na platby	89 600	91 110	94 220	94 880	91 910	90 160	89 620
Prostředky na platby (jako % HNP)	1,13%	1,12%	1,13%	1,11%	1,05%	1,10%	0,97%
Dostupnost pro přístup (prostředky na platby)			4 140	6 710	8 890	11 440	14 220
- Zemědělství			1 600	2 030	2 450	2 930	3 400
- Ostatní výdaje			2 540	4 680	6 440	8 510	10 820
Stropy prostředků na platby	89 600	91 110	94 220	101 590	100 800	101 600	103 840
Stropy plateb (jako % HNP/D)	1,13%	1,12%	1,18%	1,19%	1,15%	1,13%	1,13%
Marže na nepředvídatelné výdaje (jako % HNP/D)	0,14%	0,15%	0,09%	0,08%	0,12%	0,14%	0,14%
Stropy vlastních zdrojů (jako % HNP/D)	1,27%	1,27%	1,27%	1,27%	1,27%	1,27%	1,27%

Vlastní zpracování, data dostupná z: European Parliament, Council and Commission – Interinstitutional Agreement, 1999.

Následující *Tabulka 4* zobrazuje rozpočtovací agendu, která je stejná podle cen roku 1999, ale je přesně upravená na nově přistupujících deset států. Změny se tedy odvíjejí od roku 2004 a zároveň se mění i část struktury rozpočtu, která je znatelná ve výši jednotlivých položek.

Tabulka 4: Agenda 2000 (EU-25)

(mil. EUR, ceny roku 1999)

Prostředky na závazky	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
1. Zemědělství	40 920	42 800	43 900	43 770	44 657	45 677	45 807
- Společná zemědělská politika (nezahrnující rozvoj venkova)	36 620	38 480	39 570	39 430	38 737	39 602	39 612
- Rozvoj venkova a doprovodná opatření	4 300	4 320	4 330	4 340	5 920	6 075	6 195
2. Strukturální operace	32 045	31 455	30 865	30 285	35 665	36 502	37 940
- Strukturální fondy	29 430	28 840	28 250	27 670	30 533	31 835	32 608
- Kohezní fond	2 615	2 615	2 615	2 615	5 132	4 667	5 332
3. Interní politiky	5 930	6 040	6 150	6 260	7 827	7 908	7 972
4. Externí akce	4 550	4 560	4 570	4 580	4 590	4 600	4 610
5. Správa	4 560	4 600	4 700	4 800	5 403	5 558	5 712
6. Rezervy	900	900	650	400	400	400	400
- Peněžní rezerva	500	500	250				
- Rezerva na nouzovou pomoc	200	200	200	200	200	200	200
- Záruky na úvěry	200	200	200	200	200	200	200
7. Předvstupní pomoc	3 120	3 120	3 120	3 120	3 120	3 120	3 120
- Zemědělství	520	520	520	520			
- Předvstupní strukturální instrumenty	1 040	1 040	1 040	1 040			
- Phare (pro kandidátské země)	1 560	1 560	1 560	1 560			
8. Kompenzace					1 273	1 173	940
Celkové prostředky na závazky	92 025	93 475	93 955	93 215	102 935	104 938	106 501
Celkové prostředky na platby	89 600	91 110	94 220	94 880	100 800	101 600	103 840
Stropy prostředků na platby [jako % HNP/D (ESA 95)]	1,07%	1,08%	1,11%	1,10%	1,08%	1,06%	1,06%
Marže na nepředvídatelné výdaje (jako % HNP/D)	0,17%	0,16%	0,13%	0,14%	0,16%	0,18%	0,18%
Stropy vlastních zdrojů (jako % HNP/D)	1,24%	1,24%	1,24%	1,24%	1,24%	1,24%	1,24%

Vlastní zpracování, data dostupná z: European Commission – Press Release Database, 2003.

5. Víceletý finanční rámec 2007-2013

Prvním výhledem zvaným konkrétně, od doběhnutí finančních perspektiv a agendy, je pokračující rámec po roce 2006 – víceletý finanční rámec 2007-2013. Byl sestaven na, opět, sedm po sobě následujících let jako jeho předchůdce – agenda 2000, a je tedy již třetím sedmiletým plánem v historii rozpočtování Evropských společenství, kde kromě prvních rozpočtů až do roku 1988, vybočuje pouze první finanční perspektiva pro roky 1988-1992, jež je sestavena na pět po sobě jdoucích let a je tak nejkratším plánem.

Schvalování a upravování výše a struktury jednotlivých položek na příjmové a výdajové straně si prošlo ve své podstatě trojím vývojem přes dva roky, kde probíhalo velké množství pozměňovacích návrhů ze stran Evropské komise, Parlamentu a Rady. Evropská komise vytvořila první adaptabilní návrh finančního rámce, tři roky před uvedením celé struktury do platnosti, a to 14. července 2004 v Bruselu (viz European Commission, 2004), který by pokrýval daných sedm let po skončení předešlé Agendy. Následujícím rozhodnutím Evropského parlamentu ohledně stanovení výší, byla daná politická výzva o rozpočtových prostředcích rozšířené Evropské unie (viz European Parliament, 2005), pro zakotvených sedm pokračujících let. Zde se zkompletovaly návrhy Komise ohledně jednotných struktur výdajové a příjmové stránky, i s možnými doplňujícími alternativami. Toto parlamentní rozhodnutí se uskutečnilo 8. června roku 2005 ve Štrasburku. U pokračování změn v položkách ohledně Evropské rady, se opět charakterizovaly výše závazků a plateb ve struktuře jako další drobnější diferenciacie u konkrétních plateb, jakožto připravovaných transakcí. Ty se svou výší sahají ve značné míře pod minulé návrhy a přijetí, jež jsou v číselném vyjádření výrazně nižší (viz European Council, 2005), a které se ukotvily v písemné deklaraci 15. a 16. prosince 2005 v Bruselu. Následovalo konečné rozhodnutí, jež se uskutečnilo 17. května 2006 ve Štrasburku, o veškerých plánovaných transakcích, a zde nastalo naopak navýšení částek oproti minulé nabídce změn a dostalo se tak u všech výdajů v celkové míře (viz European Parliament, 2006), jako je udržitelný růst, občan, svoboda, bezpečí a spravedlnost a Evropská unie jako globální hráč. Snížení se projevilo pouze u peněz vyčleněných na administrativu, ale celková výše závazků byla, oproti svému předchůdci sice vyšší, ale v porovnání s prvními dvěma návrhy, značně nižší. Souhrnná analýza přijetí a návrhů v průběhu vyměřování daných příjmů a výdajů znázorňuje *Tabulka 5*, jejíž součástí je vyměření absolutních a procentuálních změn finálního usnesení vůči návrhu Evropské komise dle jednotlivých položek v rozpočtu, přičemž většinová část této statistické

analýzy vešla ve prospěch nižší konečné hodnoty, signalizované výslednou zápornou hodnotou, což vedlo k menšímu rozpočtovému zatížení a vyšší koordinaci rámce.

Tabulka 5: Vývoj změn pro vytvoření rámce

(mil. EUR, ceny roku 2004)

Prostředky na závazky	Návrh Komise (14. července 2004)	Rozhodnutí Parlamentu (8. června 2005)	Evropská rada (15./16. prosinec 2005)	Konečná dohoda (17. května 2006)	Změna (konečná dohoda oproti návrhu)	
					Absolutní	Relativní
1. Udržitelný růst	471 465	459 035	379 739	382 139	-89 326	-18,9%
1a Konkurenceschopnost	132 755	120 563	72 120	74 098	-58 657	-44,2%
1b Koheze	338 710	338 472	307 619	308 041	-30 669	-9,1%
2. Zachování a správa přírodních zdrojů	404 665	396 248	371 244	371 344	-33 321	-8,2%
Z toho výdaje související se SZP a přímými platbami	301 074	293 105	293 105	293 105	-7 969	-2,6%
3. Občan, svoboda, bezpečnost, spravedlnost	24 705	19 437	10 270	10 770	-13 935	-56,4%
3a Svoboda, bezpečnost a spravedlnost			6 630	6 630		
3b Občanství			3 640	4 140		
4. Evropská unie jako globální partner	95 350	70 697	50 010	49 463	-45 887	-48,1%
5. Administrativa	28 620	28 620	50 300	49 800	21 180	74,0%
6. Kompenzace	240	800	800	800	-	-
Celkové prostředky na závazky	1 025 045	974 837	862 363	864 316	-160 729	-15,7%
Celkové prostředky na platby	928 700	883 392	819 380	820 780	-107 920	-11,6%
Prostředky na platby (jako % HND)	1,14%	1,14%	0,99%	1,00%	-0,14%	-12,3%
Zbývající marže	0,10%	0,10%	0,25%	0,24%	0,14%	140,0%
Stropy vlastních zdrojů (jako % HND)	1,24%	1,24%	1,24%	1,24%	0,00%	0,0%

Vlastní zpracování, data dostupná z: European Commission – Proposal for Renewal of the Interinstitutional Agreement, 2004; European Parliament – Policy Challenges and Budgetary Means, 2005; European Council – Financial perspective 2007-2013, 2005; European Parliament – European Parliament decision on the conclusion of an IIA on budgetary discipline and sound financial management, 2006.

Tento „první“ víceletý finanční rámec je ve své podstatě přelomový pro svou charakterizaci nové struktury. Ta prošla od poslední Agendy 2000 značnou změnou ohledně určení jednotlivých položek. Jak je již patrné z Tabulky 5, bylo odstraněno a přeměněno velké množství jednotlivých položek. Byl vyjmuta položka samostatného zemědělství, strukturální operace, interní politiky, správa, externí akce, předvstupní pomoc a další. Byl vytvořen úplně nový koncept veškerých prostředků na závazky, jehož základními sektory je udržitelný růst, dělící se na dvě hlavní podkapitoly

konkurenceschopnosti a koheze neboli kohezního fondu, sloužícího například pro podporu financování dopravy, životního prostředí, venkova členským státům apod. Samostatná konkurenceschopnost a koheze jsou v hlavním měřítku jejich využitelnosti spojeny s růstem ekonomiky a jejích jednotlivých segmentů, jež jsou specializovány na určité sektory, a podporou zaměstnanosti pro otevírání nových pracovních míst s navýšením příležitosti se o dané pracovní pozice ucházet a následně na ně být připuštěn. Dále oblast přírodních zdrojů s orientací na jejich zachovávání, udržování a správy samostatných určených zdrojů. Občanství, bezpečnost a svoboda stimulující život občanů členských států v Evropské unii se začleněním svobodného a bezpečného pohybu na tomto území. A v neposlední řadě například zařazení Evropské unie ve smyslu celkové instituce jako hráče na politickém a hospodářském poli celého světa s konkretizací spolupráce s ostatními zeměmi, které nejsou členy EU. Spolupráce, jež bude naplňovat zájmy Unie pro pozitivní růst ekonomik jednotlivých členských států a instituce jako celku, jak ve zmíněných oblastech politických trhů, tak i s detailnějším zaměřením například na měnový trh, či trh zboží a služeb v rámci hospodářského cyklu, by se měla díky těmto změnám efektivně zvyšovat.

S ohledem na nepředvídané výdaje se v souvislosti s rozpočtem zaměřila pozornost například na budoucí přístup Bulharska a Rumunska pro rok 2007 a Chorvatska, jehož přistoupení bylo plánováno na rok 2013 (viz European Commission, 2008a), nebo na financování projektů, které jsou spjaty s globalizací celé Unie ve směru podporující nejen její prospěch, ale i ostatních evropských států. Sem se dá zařadit například evropský navigační satelitní program Galileo a Evropský institut inovací a technologie. S tímto výzkumem a programem byly spjaty výdaje (viz European Commission, 2007), které by mohly v následujícím rámci zasahovat do jeho harmonizace, a tak se pro jeho financování, jež bylo vyčísleno na 2,4 mld. EUR, vytvořil prostor díky revizi. Nikoliv pomocí navýšení výše rozpočtu, ale v přerozdělení a přetvoření vzorců pro výpočet prostředků z jiných položek, ve své podstatě provedením restrukturalizace. Dále do revize lze zařadit potravinovou pomoc (viz European Commission, 2008b), plánovanou na roky 2008 a 2009, která má pomoci farmářům v rozvojových zemích, které tuto pomoc nejvíce potřebují. Dotační agenda se týkala produkce a ostatních činností v sektoru zemědělství. Tyto příspěvky byly vyměřeny na 1 mld. EUR a byly financovány z nevyužitých zdrojů rozpočtu a přidělovány mezinárodními organizacemi.

Zařazení změn se týkalo i Mezinárodního termionukleárního experimentálního reaktoru (viz European Parliament, 2010), jež bylo zaměřeno na podporu tohoto výzkumu. A posledním hlavním bodem revize se, v souvislosti s krizí v roce 2008, Evropská komise musela pomocí revize zaměřit ještě na tento celkový globální problém, který by do následujících let mohl narušit stabilitu nejen evropského systému. Formou podpory proti, v jisté míře, ekonomického úpadku, byl Plán evropské hospodářské obnovy (viz European Commission, 2008c), jejíž cíle byly například pomoc lidem, kteří v důsledku krize přišli o zaměstnání a následná schopnost překlenout toto období s opětovným začleněním se zpět na trh práce. Nebo dále podpora růstu konkurenceschopnosti a hospodářského odvětví, kde je pokládán vyšší důraz na inovační směr Unie, spojený se správným investičním rozhodováním a plánováním pro další roky.

Korekce, které nadále probíhaly ve prospěch Velké Británie, měly být změněny ve smyslu nového systému uplatňování a provádění těchto transakcí. Ze specifického byl plánován přechod na obecný opravný mechanismus dle D'Alfonso (2016), jež mohl být přiřazen k jakékoliv zemi, která měla splněna určitá požadovaná kritéria. I v návaznosti na stanovení celkové výše prostředků na závazky a platby ve vyústění na procentuální vyjádření se u výdajů dle Piris (2010) stanovil předpokládaný razantnější pokles vzhledem k hrubému národnímu důchodu. Pokles byl stanoven na hodnotu okolo 0,02 % výdajů k HND za rok z výše 1,10 % v roce 2007 až na hodnotu 1,01 % pro rok 2013. U procentuální výše příjmové stránky k HND byl v koncovém měřítku stanoven také pokles, avšak s jistým kolísáním z počáteční hodnoty 1,06 % na 0,94 % pro koncový rok. V souvislosti s koordinací stropů vlastních zdrojů vyjádřených jako % HND byla jejich výše ponechána na hodnotě 1,24 % pro všech sedm let po stejném vzoru z předešlé Agendy 2000. Celkovou strukturu závazkových a platebních prostředků znázorňuje *Tabulka 6*, jež charakterizuje konečnou podobu víceletého finančního rámce pro roky 2007–2013 ze 17. května 2006, který je stanoven jako hlavní rozpočtový plán na vymezených následujících sedm let.

Tabulka 6: Víceletý finanční rámec 2007-2013

(mil. EUR, ceny roku 2004)

Prostředky na závazky	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1. Udržitelný růst	51 267	52 415	53 616	54 294	55 368	56 876	58 303
1a Konkurenceschopnost	8 404	9 097	9 754	10 434	11 295	12 153	12 961
1b Koheze	42 863	43 318	43 862	43 860	44 073	44 723	45 342
2. Zachování a správa přírodních zdrojů	54 985	54 322	53 666	53 035	52 400	51 775	51 161
Z toho výdaje související se SZP a přímými platbami	43 120	42 697	42 279	41 864	41 453	41 047	40 645
3. Občan, svoboda, bezpečnost, spravedlnost	1 199	1 258	1 380	1 503	1 645	1 797	1 988
3a Svoboda, bezpečnost a spravedlnost	600	690	790	910	1 050	1 200	1 390
3b Občanství	599	568	590	593	595	597	598
4. Evropská unie jako globální partner	6 199	6 469	6 739	7 009	7 339	7 679	8 029
5. Administrativa	6 633	6 818	6 973	7 111	7 255	7 400	7 610
6. Kompenzace	419	191	190	0	0	0	0
Celkové prostředky na závazky	120 702	121 473	122 564	122 952	124 007	125 527	127 091
Prostředky na závazky (jako % HND)	1,10%	1,08%	1,07%	1,04%	1,03%	1,02%	1,01%
Celkové prostředky na platby	116 650	116 650	116 650	116 650	116 650	116 650	116 650
Prostředky na platby (jako % HND)	1,06%	1,06%	0,97%	1,00%	0,96%	0,97%	0,94%
Zbývající marže	0,18%	0,18%	0,27%	0,24%	0,28%	0,27%	0,30%
Stropy vlastních zdrojů (jako % HND)	1,24%	1,24%	1,24%	1,24%	1,24%	1,24%	1,24%

Vlastní zpracování, data dostupná z: *European Parliament – European Parliament decision on the conclusion of an IIA on budgetary discipline and sound financial management, 2006.*

6. Víceletý finanční rámec 2014-2020

Poslední rozpočtovací agendou, jež je sestavena na více plánovaných let než jeden roční rozpočet, je víceletý finanční rámec modelovaný na roky 2014-2020. Tento rámec je ve své podstatě posledním, jelikož nový rozpočtový rámec na roky 2021-2027 je ještě v přípravné fázi jeho sestavování a schvalování. Návrhy na rámec byly předloženy 29. června 2011 v celkovém balíčku čítajícího několik částí.

Mezi hlavní části těchto rozpočtové přípravy se řadí první přípravný Návrh interinstitucionální dohody (viz European Commission, 2011a) ohledně spolupráce v rozpočetnických záležitostech a řádném finančním řízení, ve které je rozebráno financování jednotlivých sektorů v souladu s instrumenty a legislativou. Dále, co se týče číselné konkretizace pro vyjádření samostatného uceleného rozpočtu, Rozpočet pro Evropu 2020 (viz European Commission, 2011b), který byl rozdělen na dvě dokumentové části, přičemž ta první obsahovala celkový prvotní návrh následující sedmileté agendy, ve znění Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů. Druhá část se skládá ze specializované charakteristiky jednotlivých struktur a fondů rozpočtu, co se týče například klimatu, občanství, životního prostředí, vzdělávání a kultury, boje proti podvodům, námořní a rybářské správy, ekonomické, sociální a územní soudržnosti, civilní obrany v jednotlivých členských státech, zaměstnanosti a sociálních záležitostech a dalších částí (viz European Commission, 2011c), které jsou v této druhé dokumentové části Rozpočtu pro Evropu 2020 rozebrány.

Následujícím dokumentem byl Pracovní dokument Komise (viz European Commission, 2011d), jež je rozpracován do 21 kapitol charakterizovaných například na současný systém financování celkové rozpočetnické agendy Evropské unie, možné další výzvy, které povedou Společenství k hospodářskému a politickému růstu, a dále projekty situované na větší měřítko oproti běžným. Takovými většími projekty je například již, ve víceletém finančním rámci pro roky 2007-13, zmíněný projekt Galileo, Mezinárodní termonukleární experimentální reaktor, který dle World Nuclear News (2017) je již, k tomuto datu vytvoření zdroje, z 50 % hotový ve smyslu dosažení prvního plazma. Do dokumentu se řadí i kreativita Evropské unie, jež je systematizována a zaměřena na jednotlivé oblastní politiky ve směru kultury a médií. Poté provázanost ostatních členských států, jednotlivé fondy, programy apod. Následující *Tabulka 7* znázorňuje počáteční navržený víceletý finanční rámec pro období 2014-2020, jež je součástí

dvousložkového výše zmíněného dokumentu Rozpočet pro Evropu 2020 s propojením Pracovního dokumentu Komise pro využití jednotlivých sektorů po částečných stránkách číselných a legislativních.

Tabulka 7: Návrh víceletého finančního rámce 2014-2020

(mil. EUR, ceny roku 2011)

Prostředky na závazky	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1. Inteligentní růst podporující začlenění Z toho: Hospodářská, sociální a územní soudržnost	64 696	66 580	68 133	69 956	71 596	73 768	76 179
2. Udržitelný růst: přírodní zdroje Z toho: výdaje související s trhem a přímými platbami	57 386	56 527	55 702	54 861	53 837	52 829	51 784
3. Svoboda a občanství	2 532	2 571	2 609	2 648	2 687	2 726	2 763
4. Globální Evropa	9 400	9 645	9 845	9 960	10 150	10 380	10 620
5. Administrativa Z toho: výdaje související s administrativou institucí	8 542	8 679	8 796	8 943	9 073	9 225	9 371
Celkové prostředky na závazky	142 556	144 002	145 085	146 368	147 343	148 928	150 717
Celkové prostředky na závazky (jako % HND)	1,08%	1,07%	1,06%	1,06%	1,05%	1,04%	1,03%
Celkové prostředky na platby	133 851	141 278	135 516	138 396	142 247	142 916	137 994
Celkové prostředky na platby (jako % HND)	1,01%	1,05%	0,99%	1,00%	1,01%	1,00%	0,94%

Vlastní zpracování, data dostupná z: European Commission – A budget for Europe 2020, 2011b.

Rozpočet je rozdělen do pěti hlav ohledně plánovaných prostředků na závazky. U tří hlav těchto výdajů je specifikace jejich konkrétnějšího využití pro charakteristické sektory. Jsou jimi závazky, jež čítají vyšší začlenění, co se týče výše daných částek s menší výjimkou výdajů na administrativu, která se pohybuje na čtvrtém místě nejvyšších částek, kde na místě před ní je konkretizována položka s názvem Globální Evropa, jejíž název specifikuje detailnější využití celkové částky. Byl tedy prvním návrhem pro jeho uskutečnění, avšak množství pozměňovacích návrhů na jednotlivé položky se následně promítlo do jeho celkové změny, co se týče samostatných položek, tak jejich konkrétní výše v mld. EUR na jednotlivé roky.

Návrhy Evropské komise (viz European Union, 2014) by se daly shrnout na příjmové a výdajové. Ohledně příjmů, zde byl například návrh na stanovení stropů pro příjmy z vlastních zdrojů na 1,24 % jako kontinuální pokračování předešlého rámce, avšak díky závěrečnému ustanovení se tato příjmová položka nastavila na menší hodnotu o 1 % na 1,23 %. Charakterizaci návrhů na výdajové straně lze rozdělit na pět skupin. Ty jsou specifikované dle celkového počtu hlavních výdajových položek. Ve zmínění některého z hlavních návrhů se dají zmínit, v souvislosti inteligentního růstu podporujícího

začlenění, například skupiny hospodářské, sociální a územní soudržnosti, jež zní na nové převrstvení jednotlivých regionů ve smyslu členských států. Ty měly uskutečnit přechod z jednoho, relevantně charakterizovaného, hospodářského pásma do vyššího. To bylo ohraničeno zásadní podmínkou pro umožnění tohoto přestupu. Kritérium bylo stanoveno na rozmezí hospodářské výkonnosti daného státu, měřené obecně dle HDP. Hranice se pohybovala od 75 % do 90 % průměrného HDP v Evropské unii. Díky tomuto přesunu daných států se měla vytvořit nová kategorie, jež následně doplní minulé existující, které jsou nazvány jako regiony konkurenceschopnosti a konvergenční regiony. Tento přesun by měl verifikovat rozložení zdrojů používaných na podporu ostatních států, které ji nezbytně potřebují pro svůj hospodářský růst, jež by se vyrovnal s ostatními regiony. Ohledně kohezního a strukturálního fondu, ty zůstanou v použití pro členské státy a regiony, jež jsou oproti stanoveným hospodářským standardům značně znevýhodněné.

Co se týče návrhu Komise ohledně udržitelného růstu, jež je zaměřený na přírodní zdroje, zde se plánované ustanovení týká společné zemědělské politiky pro udržení efektivní hranice klimatu v celém životním prostředí. Aby pro Evropskou unii směřovala pomoc od SZP, musí její následné přímé podpory dosahovat úrovně 30 %, jejíž je podmínkou pro tzv. ekologizace těchto nákladů. SZP musí tedy ve své podstatě „investovat“ do ochrany životního prostředí a jednotlivých různých sektorů, které značně ovlivňují změny klimatu, a to ve výši zmíněných 30 %, aby pomohla EU tyto cíle, které jsou jedny z hlavních, jelikož je na tuto kapitolu vynakládáno druhé největší množství peněžních prostředků ve smyslu výdajů rozpočtu, splnit v co nejvyšším měřítku. V praktické rovině by byla funkčnost těchto odvodů a podpor konkretizována ve smyslu dodržování jednotlivých právních předpisů všemi zemědělci, jež využívají této podpory ze strany rozpočtu EU, a byly by tím pádem povinny správně odvádět daných 30 % do ekologizace dle legislativy a následně by jim bylo umožněno získat na jejich požádání určité podpory pro jejich činnost. S tím následně souvisela i objektivnější kritéria, jež měla být ustanovena pro efektivnější přerozdělování prostředků pro venkov a jeho rozvoj jako jeden z koncipovanějších cílů strategie pro Evropu 2020.

Dalším návrhem byly připravované změny, ve své podstatě ohledně výše částky, v nejmenším plánovaném prostředku na závazek, je konkretizována svoboda a občanství. Hlavní iniciativou bylo vytvoření nových fondů jako výsledek ze sloučení předcházejících. Nově implementovány měly být programy, které byly úzce zaměřeny na jistou migrační situaci, jež se zakotvovala v Evropské unii. Lidé, kteří opouští třetí zemi

vůči EU a migrují do Společenství. Pro tuto situaci byly tedy zřízeny fondy migrační, azylový a interní fond vnitřní bezpečnosti. Tyto tři fondy by měly přitom mít samostatnou vnější strukturu, která by zajišťovala kontinuální tok finančních podpor z rozpočtu EU do daných třetích zemí v souvislosti například se zpětným přeposláním lidí zpět do jejich zemí nebo různé regionální programy spojené s tímto typem rozpočtového výdaje určeného na podporu svobody a občanství.

Třetí největší výdajová položka globální Evropa se ve svém znění vůči návrhu Komise měla změnit například ve smyslu zavedení nového nástroje. Ten by měl fungovat jako systém, pro unijní rozšíření ohledně přistoupení nového nebo nových států, který má odrážet Fond soudržnosti a Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova. A ohledně administrativy jako čtvrtého výdaje, by se plánovaná změna měla promítnout například do snížení počtu zaměstnanců u každé evropské instituce o 5 % z důvodu snížení administrativních nákladů a zajištění tak efektivnosti, kterou tímto krokem chtěla Evropská komise navýšit.

Následně proběhla vyjednávání mezi Evropskou radou, Komisí a Evropským parlamentem, ohledně samostatných částech rozpočtu jako jsou například jeho příjmy ve smyslu tradičních vlastních zdrojů v souvislosti s nahrazením nového zdroje DPH, který by měl nahradit ten starý, anebo korekce Velké Británie, jež by měla stále dále pokračovat až do jejího vyčerpání a splacení závazku EU vůči Spojenému království. Následně pak byla akceptována finální podoba víceletého finančního rámce Radou EU. Ten se, ohledně struktury, ve velké míře neliší od jeho sedmiletého předchůdce. Hlavní změny jsou například u hlav – druhé, která nyní zní na udržitelný růst: přírodní zdroje, třetí, nově nepodrozdělené, hlavy s názvem bezpečnost a občanství, a čtvrté výdajové hlavy, nazvané na Globální Evropu. Finální podoba rámce na roky 2014-2020 z 2. prosince 2013 (viz Council of the European Union, 2013), je modelována v *Tabulce 8* jako konečné ustanovení pro použití tohoto pátého rozpočtového rámce.

Tabulka 8: Víceletý finanční rámec 2014-2020

(mil. EUR, ceny roku 2011)

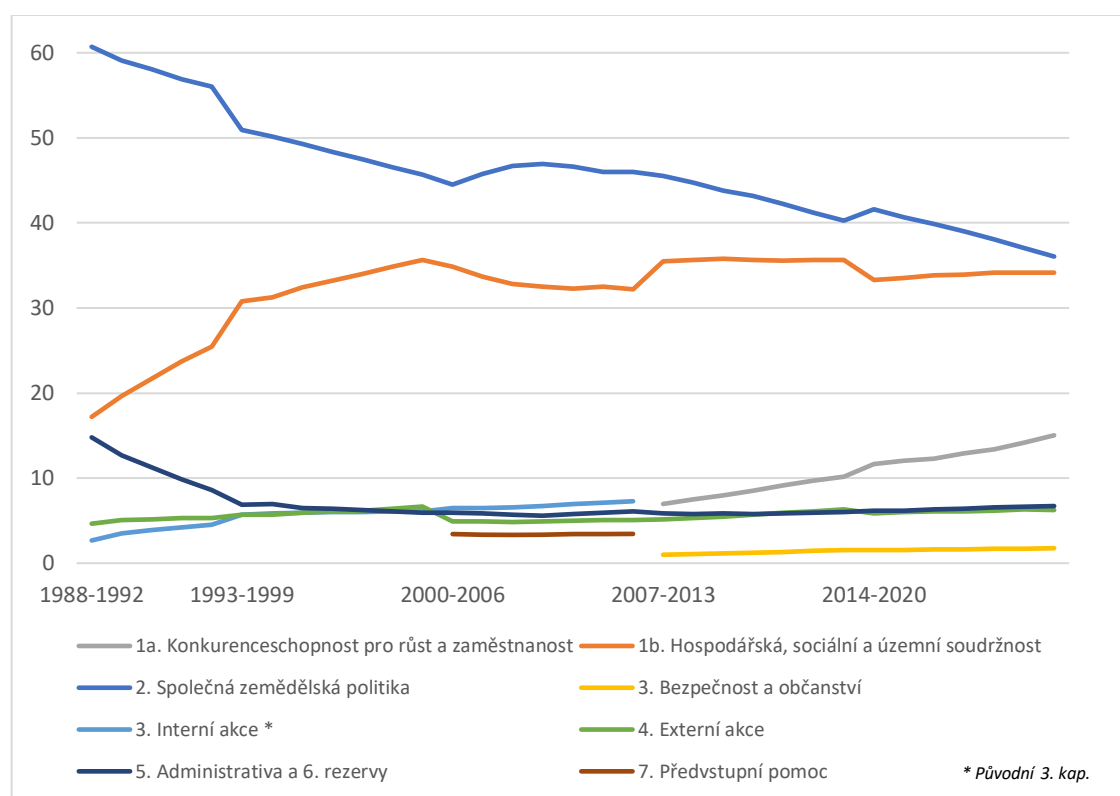
Prostředky na závazky	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1. Inteligentní růst podporující začlenění	60 283	61 725	62 771	64 238	65 528	67 214	69 004
1a Konkurenceschopnost pro růst a zaměstnanost	15 605	16 321	16 726	17 693	18 490	19 700	21 079
1b Hospodářská, sociální a územní soudržnost	44 678	45 404	46 045	46 545	47 038	47 514	47 925
2. Udržitelný růst: přírodní zdroje	55 883	55 060	54 261	53 448	52 466	51 503	50 558
Z toho: výdaje související s trhem a přímými platbami	41 585	40 989	40 421	39 387	39 079	38 335	37 605
3. Bezpečnost a občanství	2 053	2 075	2 154	2 232	2 312	2 391	2 469
4. Globální Evropa	7 854	8 083	8 281	8 375	8 553	8 764	8 794
5. Administrativa	8 218	8 385	8 589	8 807	9 007	9 206	9 417
Z toho: výdaje související s administrativou institucí	6 649	6 791	6 995	7 110	7 278	7 425	7 590
6. Kompenzace	27	0	0	0	0	0	0
Celkové prostředky na závazky	134 318	135 328	136 056	137 100	137 866	139 078	140 242
Celkové prostředky na závazky (jako % HND)	1,03%	1,02%	1,00%	1,00%	0,99%	0,98%	0,98%
Celkové prostředky na platby	128 030	131 095	131 046	126 777	129 778	130 893	130 781
Celkové prostředky na platby (jako % HND)	0,98%	0,98%	0,97%	0,92%	0,93%	0,93%	0,91%
Zbývající marže	0,25%	0,25%	0,26%	0,31%	0,30%	0,30%	0,32%
Stropy vlastních zdrojů (jako % HND)	1,23%	1,23%	1,23%	1,23%	1,23%	1,23%	1,23%

Vlastní zpracování, data dostupná z: Council of the European Union – Council regulation: laying down the multiannual financial framework for years 2014-2020, 2013.

7. Analýza vývoje víceletých rozpočtů ES / EU

Celkový vývoj všech víceletých finančních rámců Evropských společenství / Evropské unie si prošel značným množstvím změn, které zapříčinily diverzifikaci jejich samostatných hodnot. Za hlavní kapitoly rozpočtů se označuje společná zemědělská politika, a hospodářská, sociální a územní soudržnost, interní a externí akce a správní administrativní výdaje s rezervami. Dále se v rozpočtu vytvořilo jeho nové zaujetí k výdajům, směřovaným ke konkurenceschopnosti pro růst a zaměstnanost a bezpečností a občanství. V následujícím *Grafu 1* jsou znázorněny podíly jednotlivých výdajových položek na celkových prostředcích rozpočtů k nim vyčleněných, v průběhu sledovaných 22 let od uskutečnění první finanční perspektivy pro roky 1988-1992.

Graf 1: Vývoj podílu hlavních výdajových kapitol rozpočtů ES / EU (%)

Vlastní zpracování, data dostupná z: viz jednotlivé hlavní rozpočty v samostatných kapitolách práce.

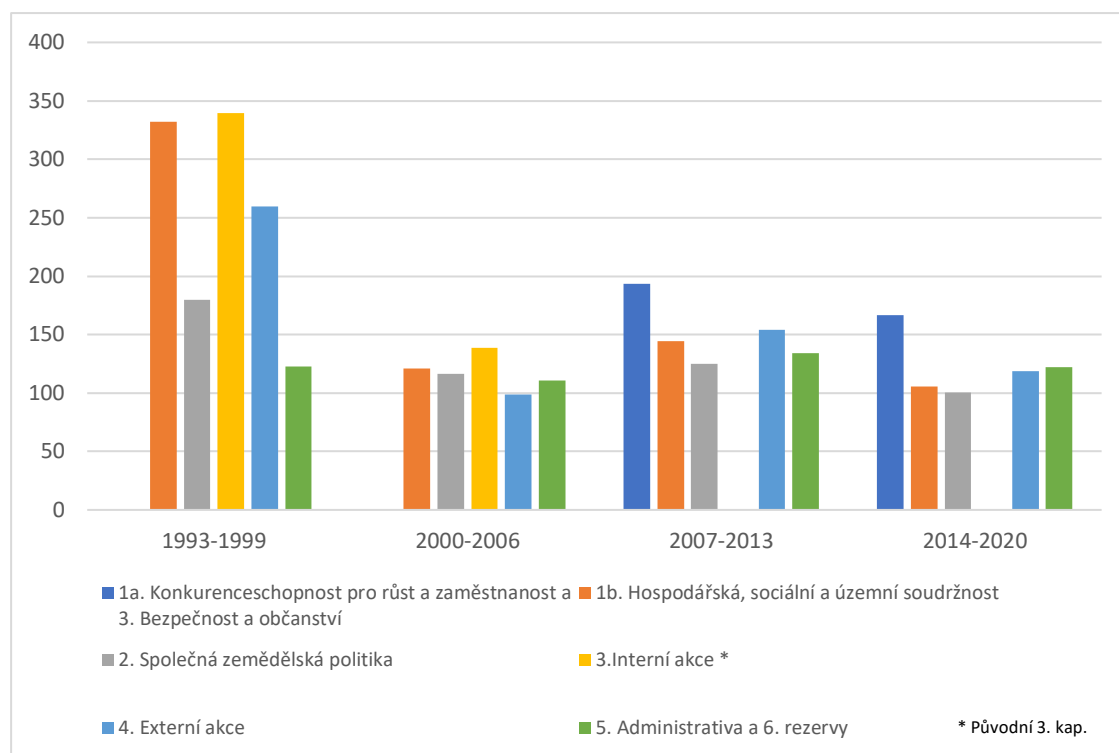
Společná zemědělská politika, jako položka prostředků na závazky rozpočtu, je největším výdajem v rámci podílu na celkových prostředcích finančních rámců. V průběhu analyzovaných let se její výše pohybuje zhruba od 60 % do 40 % a v celém období tak zaujímá primární zaměření financování v rozpočtu. Její průběh představuje průměrné klesání s menšími skoky v každé nové perspektivě. Skok ve formě poklesu je zřejmý

pouze při přechodu z prvního za druhý Delorsův balíček. Jeho opačná forma byla následně uskutečněna u třetího a pak až pátého rámce po těchto prvních dvou, kde tyto dané plánované operace skokově vzrostly. Druhým největším výdajem je hospodářská, sociální a územní soudržnost, která až do třetího rámce výrazně roste od hodnoty 20 % až ke 35 % sledovaného období a dále se okolo této procentuální hranice pohybuje i s jistým rychlejším růstem a poklesem, kde vyšší hodnoty nastaly s příchodem čtvrtého plánu a nižší u posledního pátého rámce.

Položky ostatních výdajů zastupují výrazně nižší podíl na rozpočtech. Patří mezi ně prostředky na program interních a externích akcí, které se pohybují skoro ve stejné hladině od zhruba 3 %, kde postupně mírně rostou až k necelým 10 % ke konci celého období, a jedinou výjimkou ve stagnaci byly externí akce, které s příchodem agendy 200, značně klesly. Interní akce byly po třetím plánu ukončeny pro pokračování programů bezpečnost a občanství a konkurenceschopnost pro růst a zaměstnanost od programovacího období 2007-2013, přičemž konkurenceschopnost značně roste od úrovně necelých 7 % až nad 15 % a program občanství spíše osciluje okolo 1 %. Dalšími ostatními výdaji jsou prostředky na administrativu a rezervy a předvstupní pomoc, jež se též podílí na rozpočtu ve značně nižším procentuálním zastoupení v celém sledovaném období. Lehce vyšší participaci zaujímal výdaje na administrativu a výdaje, které byly následně stlačovány směrem dolů v průběhu prvního rámce, kde tvořily i vyšší podíl, a drží se na podobné hranici s položkami externích a interních akcí a lehce stagnují pod hranicí 10 %. Předvstupní pomoc navyšovala rozpočet pouze v třetím programovacím období v důsledku přístupu 10 nových států do EU a trendovala okolo 3,5 % hranice.

V souvislosti s tempem růstu jednotlivých hlavních kapitol rozpočtů Evropské unie se veškeré položky pohybovaly nekonzistentně v celkovém měřítku. Každá má ale pro daný vyčleněný úsek jistý trend. Analyzovány jsou samostatné rozpočtové rámce jako procentní řada. U samostatných roků je spočítána změna v procentních bodech, která ukazuje, v jakém směru se dané výdajové položky pohybovaly – zda jsou nakloněny k nižšímu či vyššímu trendovému růstu, nebo jejich ukončení a vytvoření. Konkrétně je tedy změna pro každou finanční perspektivu měřena podílem následujícího roku oproti předcházejícímu, a tím popsána jeho pozice. Z *Grafu 2* je zřejmé, že položky si v průběhu analýzy procházejí jak jednotlivým vyššími, tak i nižšími růsty.

Graf 2: Tempo růstu hlavních výdajových kapitol rozpočtů ES / EU (%)

Vlastní zpracování, data dostupná z: viz jednotlivé hlavní rozpočty v samostatných kapitolách.

Zpočátku nastaly velké výkyvy u výdajových položek interních akcí a hospodářské, sociální a územní soudržnosti. Jejich víceleté rozpočtové navýšení se ve větším měřítku objevilo k začátku druhého Delorsova balíčku, kde tento nárůst činil u prvního zmíněného výdajového programu 339 % a u druhého 331 %. Třetí nejvyšší nárůst zaznamenal program externích akcí s výší 259 % a na čtvrté pozici toho podílového růstu byla kapitola společné zemědělské politiky, jejíž změna činila 179 %. Kapitulu administrativy a rezerv provázelo ve své podstatě nejnižší navýšení ve směru porovnání druhého rámce s prvním. Takto vysoké změny se v druhé perspektivě oproti té předcházející objevily díky ročně nesrovnatelnému rozpočtování ve smyslu let. To znamená, že druhý Delorsův balíček byl sestaven na sedm let a první pouze na pět. Zde to tedy může vytvářet jistou odchylku, díky které jsou změnové hodnoty značně vyšší než u následujících rámců. Srovnatelnost dalších rámců „nenabízí“ odchylky, jelikož jsou již sedmileté a roční srovnání je tak konzistentní. V agendě 2000 se výdajové položky pohybovaly v průměru na stejné navyšovací hodnotě okolo 120 %. Nejnižší navýšení se projevilo u položky externích akcí, jejíž nárůst dosáhl 98 %. S příchodem této agendy se objevila předvstupní pomoc, která je v tomto od tohoto Grafu 2 abstrahována a její samotný výkyv je patrný

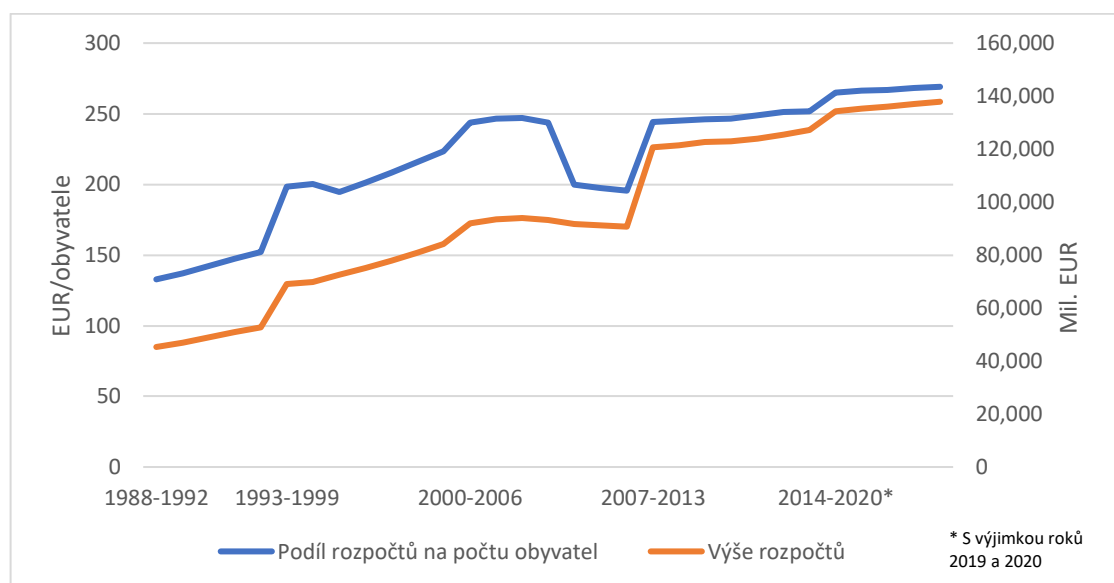
z předchozího *Grafu 1*, jelikož byla uskutečněna pouze specificky v jednom období jako tzv. pomocná ruka pro nově přistupující státy, a byla tak po 7 následujících let na stejné výši. V předposledním rámci byl jistý vyšší nárůst, který byl znatelný u externích akcí a hospodářské, sociální a územní soudržnosti. Administrativa s rezervami a společná zemědělská politika zaujímaly třetí a čtvrté místo. Položka interních akcí v tomto rámci již není, jelikož do rozpočtu přistupují dvě nové programové kapitoly – program zaměřený na konkurenceschopnost pro růst a zaměstnanost a program bezpečnost a občanství, které jsou analyzovány jako nástupci zmíněných interních akcí a pro zjednodušení v tomto *Grafu 2*, jsou spojeny do jednoho výdajového programu. Tempo růstu těchto dvou nových položek v tomto plánu pro roky 2007-2013, je tedy analyzováno na základě hodnoty kapitoly interních akcí z předcházejícího plánu, kde nárůst činil 193 %. Ve víceletém finančním rámci pro roky 2014-2020 se již analyzuje samostatné tempo růstu „nových“ dvou položek, které byly v průměru navýšeny o 166 % oproti předposlednímu rámci a zaujímají tak nejvyšší nárůst v porovnání s ostatními výdajovými položkami. Na druhém a třetím místě se objevují položky administrativy s rezervami a externí akce, jejichž navýšení bylo okolo hodnoty 120 %. Nižší nárůst byl zaznamenán u posledních položek hospodářské, sociální a územní soudržnosti a společné zemědělské politiky, kde je patrné sice navyšování prostředků, avšak tento růst je značně snížen. V celkovém měřítku je tedy z *Grafu 2* vidět, že sice jsou některé nárůsty snižovány, ale jednotlivé rámce jsou vždy o velký počet procentních bodů navýšeny, pokaždé s příchodem dalšího nového víceletého rozpočtu.

Evropská unie tedy zaměřuje svoji pozornost nejen na vysokopodílové výdaje jako jsou společná zemědělská politika a hospodářská, sociální a územní soudržnost, ale také i na konkurenceschopnost pro růst a zaměstnanost s bezpečností a občanstvím, či na externí akce, spojené s Evropou jako globálním hráčem, pro zvýšení konkurenceschopnosti Unie a propojení tak se světem pro růst na úrovni občanské, politické a hospodářské, jak tomu napovídají rozpočtové plány, které jsou zmíněné výše v jednotlivých kapitolách o samostatných rozpočtech.

Poslední provedenou analýzou v rámci rozpočtů Evropských společenství / Evropské unie je vývoj podílu rozpočtovaných prostředků na závazky na počtu obyvatel ES / EU. Průběh se ve sledovaném období pro pět finančních rámců skokově měnil, kdy se jednotlivé země v Evropě stávaly součástí Evropské unie. Následující *Graf 3* zobrazuje celkový vývoj tohoto podílu i s rozšířením o celkové prostředky na závazky rozpočtů.

Jako hlavní vertikální osa je zvolen výpočet podílu a jako vedlejší osa, prostředky na výdaje v jednotlivých víceletých finančních rámcích. Podíly jsou vypočteny na jednoho obyvatele z celkových prostředků, s použitím přesného počtu obyvatel dle stávajících členských zemí, které byly v daném roce či období součástí Společenství. Hlavní osa je tedy konkretizována zobrazovanými hodnotami, kde je výsledná hodnota vyjádřena v evropské měně EUR se specifikací na jednoho obyvatele. Oproti tomu je vedlejší pravá osa systematizována na zobrazované hodnoty, které jsou viditelné v tisících, avšak rozšířeny o přepočet na miliony, a tak jejich výsledné samostatné hodnoty jsou pro každou finanční perspektivu ve výši miliard. Vedlejší pravá osa je tak hodnotově zjednodušená pro snadnější orientaci v grafu a větší přehlednost v jednotlivých hodnotách. Hvězdička označuje poslední rámec, který symbolizuje nepřirazení dat za roky 2019 a 2020, která ještě nejsou známa.

Graf 3: Vývoj podílu rozpočtů ES / EU na počtu obyvatel

Vlastní zpracování, data dostupná z: Eurostat – Population change – Demographic balance and crude rates at national level, 2019.

Velikost podílu se až do třetího víceletého rámce vždy skokově zvýšila pokaždé s příchodem nové perspektivy. První výrazný nárůst, ve své podstatě teoretických, peněz pro jednotlivé obyvatele Evropských společenství, nastal se začátkem druhého Delorsova balíčku. Následně je zde znatelný menší pokles částky podílu z důvodu přístupu Finska, Rakouska a Švédska v roce 1995 (viz European Union, 2019), který je v dalším průběhu rychle vyrovnán a podíl dále roste úměrně s celkovými prostředky rozpočtů. Přechod na novou agendu 2000 se projevil v, již ne tak rychlejším, růstu, kde podíl na obyvatele dále

stagnoval okolo hranice 250 EUR a s příchodem 10 nových zemí do EU se velmi výrazně propadl o vysokých 50 EUR, přičemž výše rozpočtu se ve velké míře nezměnila a úměra podílu k prostředkům dostala značné odchylky od výše rozpočtu. Po tomto velkém poklesu podíl v průměru stagnoval až do příchodu předposledního víceletého finančního rámce pro roky 2007-2013, kde nastal jeho skokový růst. V dalším průběhu sledovaného období obě veličiny mírně rostou a na začátku posledního rámce rychleji zvýší svůj objem, po čemž následuje opět mírné navyšování.

V návaznosti na změřené období je pro další roky i rozpočty očekáván rostoucí trend z pohledu celkových prostředků na závazky jednotlivých rozpočtů, a ve směru podílu obyvatelstva na těchto rozpočtech. Postupně je tak z analýzy, pro občany EU, patrný systematický růst prostředků, jejichž stálým udržováním a organizováním k růstu, bude podpořen záměr Unie pro nadřazenější a vyspělejší ekonomickou a občanskou politiku.

8. Závěr

Cíl práce, kterým byla analýza a popsání víceletých finančních rámců Evropských společenství / Evropské unie i s předcházejícími změnami, byl splněn na základě podrobné analýzy hlavních částí interinstitucionálních dohod a dokumentů spojených s hospodařením ES / EU. Samotné analýzy hlavních výdajových kapitol a podílu rozpočtu na obyvatele byly vytvořeny výpočty a souhrnem dat z evropských dokumentů.

Sledované finanční rámce ES / EU jsou tvořeny na více let a slouží ke koordinovanému evropskému rozpočtování. Před vytvořením prvního víceletého rámce probíhal ve Společenství rozpočtovací nesoulad. Pokrytí výdajové stránky rozpočtů bylo nedostatečné, a tak byl vytvořen systém vlastních zdrojů na straně příjmů. Ty se postupně vyvíjely až ve skladbu, která tyto hlavní zdroje rozřazovala do pěti skupin na cla, dávky z cukru a izoglukózy, zdroj založený na DPH, HND a ostatní příjmy. I přes nově vzniklé zdroje nesoulad pokračoval a dal tak vzniknout první víceleté finanční perspektivě.

Každá perspektiva si prošla svým vývojem, kde byla plánována jak struktura jednotlivých položek, tak i jejich výše pro každý rozpočtovaný rok.

Analýzou podílu hlavních výdajových kapitol na rozpočtech se zjistil jejich vývoj v rozpočtu ve sledovaném období 1988-2020. Každý z těchto výdajů má svůj určitý vývoj, podle něhož je viditelné jisté zaměření ES / EU. Největšími položkami je zemědělství a hospodářská, sociální a územní soudržnost. Ke konci sledovaného období naopak zaujímá značný nárůst i položka konkurenceschopnosti pro růst a zaměstnanost. U ostatních položek nebyla ve vývoji podílu zaznamenána větší změna.

Měření tempa růstu kapitol ukázalo značné navýšení všech výdajových kapitol s příchodem každého nového finančního rámce. Vytvoření této analýzy bylo zaměřeno na jednotlivé souhrnné rámce a ukazuje jejich rostoucí objem v průběhu sledovaného období.

Podíl rozpočtu na obyvatele byl analyzován jako rostoucí. S každým dalším rokem dostává jeden obyvateľ ES / EU více teoretických peněz. Tento navyšující se trend měl však jistý výkyv směrem dolů v agendě 2000, kdy do EU přistoupilo 10 nových států.

Vývoj rozpočtů má svůj trendový průběh i s řadou změn. Analyzování kapitol poukazuje na zaměření evropského financování a vývoj podílu rozpočtu na obyvatele značí rostoucí rozpočtování ES / EU. Na základě sledovaných pěti víceletých finančních rámců zaměřuje Unie svoji pozornost na stále více oblastí a neustále se rozvíjí.

9. Seznam použité literatury

ACKRILL, Robert, 2000. *Common Agricultural Policy* [online]. A&C Black. [cit. 2018-11-13]. ISBN 1-84127-126-8.

BREDERODE, R. F. W. Van, 2009. *Systems of general sales taxation: theory, policy and practice*. Sold and distributed in North, Central and South America by Aspen Publishers: Kluwer Law International. ISBN 978-904-1128-324.

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, 1988a The history of the European Union - 1988. *European Union* [online]. 11.-13.2. 1988 [cit. 2018-10-16]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/history/1980-1989/1988_en

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, 1988b Own resources mechanism. *EUR-Lex: Access to European Union law* [online]. 1988 [cit. 2018-11-13]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:l34011&from=EN>

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, 1988c. Council decision: concerning budgetary discipline. *EUR-Lex: Access to European Union law* [online]. [cit. 2018-11-13]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31988D0377&from=en>

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, 2000a. Council Regulation: on budgetary discipline. *EUR-Lex: Access to European Union law* [online]. [cit. 2018-11-20]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000R2040&from=en>

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, 2000b. Council decision: on the system of the European Communities' own resources. *EUR-Lex: Access to European Union law* [online]. [cit. 2018-11-20]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000D0597&from=EN>

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, 2013. Council Regulation: laying down the multiannual financial framework for the years 2014-2020. *EUR-Lex: Access to European Union law* [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1311&from=EN>

COUNTRY ECONOMY, 2018. France GDP - Gross Domestic Product. *Countryeconomy.com* [online]. [cit. 2018-10-14]. Dostupné z: <https://countryeconomy.com/gdp/france?year=1986>

COUNTRY ECONOMY, 2018. Germany GDP - Gross Domestic Product. *Countryeconomy.com* [online]. [cit. 2018-10-14]. Dostupné z: <https://countryeconomy.com/gdp/germany?year=1985>

COUNTRY ECONOMY, 2018. Portugal GDP - Gross Domestic Product. *Countryeconomy.com* [online]. [cit. 2018-10-14]. Dostupné z: <https://countryeconomy.com/gdp/portugal?year=1986>

COUNTRY ECONOMY, 2018. Spain GDP - Gross Domestic Product. *Countryeconomy.com* [online]. [cit. 2018-10-14]. Dostupné z: <https://countryeconomy.com/gdp/spain?year=1986>

COUNTRY ECONOMY, 2018. United Kingdom (UK) GDP - Gross Domestic Product. *Countryeconomy.com* [online]. [cit. 2018-10-14]. Dostupné z: <https://countryeconomy.com/gdp/uk?year=1986>

D`ALFONSO Alessandro, 2016. The UK 'rebate' on the EU budget: An explanation of the abatement and other correction mechanisms. *European Parliament* [online]. [cit. 2019-04-15]. Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2016\)577973](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2016)577973)

EUROPEAN COMMISSION, 1997. Agenda 2000: For a Stronger and Wider Union. *European Commission* [online]. [cit. 2018-11-20]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/cap-history/agenda-2000/com97-2000_en.pdf

EUROPEAN COMMISSION, 2003. The financial perspective of the European Union: Adjusted for enlargement (EU 25). *European Commission: Press Release Database* [online]. [cit. 2018-11-13]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-03-217_en.htm%20Agenda%202000%20EU25

EUROPEAN COMMISSION, 2004. Proposal for renewal of the INTERINSTITUTIONAL AGREEMENT. *EUR-Lex: Access to European Union law* [online]. [cit. 2019-04-10]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52004DC0498&from=CS>

EUROPEAN COMMISSION, 2007. Revision of the EU Financial Framework 2007-2013 to finance Galileo and EIT: no increase of the overall budgetary ceiling is required. *European Commission: Press Release Database* [online]. [cit. 2019-04-15]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-07-363_en.htm?locale=en

EUROPEAN COMMISSION, 2008a. Croatia 2008 Progress Report. *European Commission* [online]. [cit. 2019-04-15]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/press_corner/key-documents/reports_nov_2008/croatia_progress_report_en.pdf

EUROPEAN COMMISSION, 2008b. Global Food Price Rise: Commission proposes special financing facility worth €1 billion to help developing country farmers. *European*

Commission: *Press Release Database* [online]. [cit. 2019-04-15]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-08-1186_en.htm

EUROPEAN COMMISSION, 2008c. A European Economic Recovery Plan. *European Commission* [online]. [cit. 2019-04-15]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/pages/publication13504_en.pdf

EUROPEAN COMMISSION, 2011a. Draft Interinstitutional Agreement. *European Parliament* [online]. [cit. 2019-04-15]. Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2011\)0403_/com_com\(2011\)0403_en.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2011)0403_/com_com(2011)0403_en.pdf)

EUROPEAN COMMISSION, 2011b. A Budget for Europe 2020. *European Commission* [online]. [cit. 2019-04-15]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/documents/fin_fw1420/MFF_COM-2011-500_Part_I_en.pdf

EUROPEAN COMMISSION, 2011c. A Budget for Europe 2020 - Part II: Policy fiches. *EUR-Lex: Access to European Union law* [online]. [cit. 2019-04-15]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:d0e5c248-4e35-450f-8e30-3472afbc7a7e.0011.02/DOC_4&format=PDF

EUROPEAN COMMISSION, 2011d. A Budget for Europe 2020: the current system of funding, the challenges ahead, the results of stakeholders consultation and different options on the main horizontal and sectoral issues. *European Commission* [online]. [cit. 2019-04-15]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/documents/fin_fw1420/SEC-868_en.pdf

EUROPEAN COMMUNITIES, 1986. Single European Act. *EUR-Lex: Access to European Union law* [online]. [cit. 2018-10-16]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11986U/TXT&from=EN>

EUROPEAN COMMUNITIES, 2018. Treaty of Maastricht on European Union. Summary of: The Treaty on European Union. *EUR-Lex: Access to European Union law* [online]. [cit. 2018-11-19]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:xy0026&from=EN>

EUROPEAN COUNCIL, 1984. European Council meeting at Fontainebleau. Conclusions of the Presidency. *Consilium: European Council / Council of the European Union* [online]. [cit. 2018-10-14]. Dostupné z: https://www.consilium.europa.eu/media/20673/1984_june_-_fontainebleau__eng_.pdf

EUROPEAN COUNCIL, 1992. European council in edinburgh: Conclusions of the presidency. *Consilium: European Council / Council of the European Union* [online].

[cit. 2018-11-19]. Dostupné z:

https://www.consilium.europa.eu/media/20492/1992_december_-_edinburgh__eng_.pdf

EUROPEAN COUNCIL, 2005. Financial Perspective 2007-2013. *Consilium: European Council / Council of the European Union* [online]. [cit. 2019-04-10]. Dostupné z:

https://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/misc/87677.pdf

EUROPEAN COUNCIL, COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, 2018. Budget of the EU. *Consilium: European Council / Council of the European Union* [online]. [cit. 2018-10-12]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-annual-budget/>

EUROPEAN PARLIAMENT, 1979. History of own-resources system: EU affairs. *European Parliament* [online]. [cit. 2018-10-12]. Dostupné z:

<http://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/eu-affairs/20130723STO17551/history-of-own-resources-system>

EUROPEAN PARLIAMENT, 2005. European Parliament resolution on Policy Challenges and Budgetary Means of the enlarged Union 2007-2013. *European Parliament* [online]. [cit. 2019-04-10]. Dostupné z:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2005-0224&language=EN>

EUROPEAN PARLIAMENT, 2006. European Parliament decision on the conclusion of an interinstitutional agreement on budgetary discipline and sound financial management. *European Parliament* [online]. [cit. 2019-04-15]. Dostupné z:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2006-0210+0+DOC+XML+V0//EN>

EUROPEAN PARLIAMENT, 2010. Report on the annual accounts of the European Joint Undertaking for ITER and the Development of Fusion Energy for the financial year 2010: together with the replies of the Joint Undertaking. *European Parliament* [online]. [cit. 2019-04-15]. Dostupné z:

<http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201112/20111207ATT33485/20111207ATT33485EN.pdf>

EUROPEAN PARLIAMENT, COUNCIL and COMMISSION, 1988. Interinstitutional agreement on budgetary discipline and improvement of the budgetary procedure. *EUR-Lex: Access to European Union law* [online]. [cit. 2018-11-13]. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:41988A0715\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:41988A0715(01)&from=EN)

EUROPEAN PARLIAMENT, COUNCIL and COMMISSION, 1993. Interinstitutional agreement: on budgetary discipline and improvement of the budgetary procedure. *EUR-Lex: Access to European Union law* [online]. [cit. 2018-11-19]. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:41993A1207\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:41993A1207(01)&from=EN)

EUROPEAN PARLIAMENT, COUNCIL and COMMISSION, 1999. Interinstitutional Agreement: between the European Parliament, the Council and the Commission on budgetary discipline and improvement of the budgetary procedure. *EUR-Lex: Access to European Union law* [online]. [cit. 2018-11-20]. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31999Y0618\(02\)&qid=1540379617888&from=CS](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31999Y0618(02)&qid=1540379617888&from=CS)

EUROPEAN UNION, 2014. *European Union: Public Finance*. 5th Edition. Luxembourg: Publications Office of the European Union. ISBN 978-92-79-35004-7.

EUROPEAN UNION, 2019. Countries. European Union [online]. [cit. 2019-04-19]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_en#tab-0-1

EUROSTAT, 2019. Population change – Demographic balance and crude rates at national level. *Eurostat: Your key to European Statistics* [online]. [cit. 2019-04-19]. Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_gind&lang=en

HEINEMANN, F., P. MOHL and S. OSTERLOH, 2008. *Reform Options for the EU Own Resources System*. Heidelberg: Physica-Verlag. ISBN 978-3-7908-2066-9.

JAYASURIYA, Sisira, 2005. *Trade Theory, Analytical Models and Development: Essays in Honour of Peter Lloyd, Volume I*. Edward Elgar Publishing. ISBN 1-84376-364-2.

KIRKUP, James, 2013. Margaret Thatcher: Conflict over Europe led to final battle. *The Telegraph* [online]. [cit. 2018-11-13]. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/news/politics/margaret-thatcher/9980360/Margaret-Thatcher-Conflict-over-Europe-led-to-final-battle.html>

KÖNIG, Petr, 2009. *Rozpočet a politiky Evropské unie: příležitost pro změnu. 2., aktualiz. vyd.* V Praze: C.H. Beck. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-011-9.

MAUFORT, Laurence, 2016. *The budgetary imbalances issue*. CVCE. European NAvigator [online]. [cit. 2018-10-14]. Dostupné z: https://www.cvce.eu/content/publication/2005/8/8/81ade63b-b972-4033-aeb9-11242bb8d77d/publishable_en.pdf

Office des publications de l'Union européenne, 1970. Journal officiel des Communautés européennes. *EUR-Lex: Access to European Union law* [online]. 22.3.1970 [cit. 2018-10-12]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/PDF/?uri=CELEX:11970F/TXT&from=EN>

Office des publications de l'Union européenne, 1971. Journal officiel des Communautés européennes. *EUR-Lex: Access to European Union law* [online]. [cit. 2018-10-13].

Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/PDF/?uri=OJ:L:1971:002:FULL&from=EN>

PIRIS, Jean-Claude, 2010. *The Lisbon Treaty: a legal and political analysis*. New York: Cambridge University Press. Cambridge studies in European law and policy. ISBN 978-052-1142-342.

VAN OUDENAREN, John, 2005. *Uniting Europe: An Introduction to European Union*. Second Edition. USA: Rowman & Littlefield Publishers. ISBN 0-7425-3661-0.

World Nuclear News, 2017. Fúzní reaktor ITER prošel dalším stavebním milníkem. *Atominfo.cz: Aktuálně o jádru*[online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <http://atominfo.cz/2017/12/fuzni-reaktor-iter-prosel-dalsim-stavebnim-milnikem/>

ZAHRADNÍK, Petr, 2017. *Kohezní politika Evropské unie*. V Praze: C.H. Beck. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-527-5.

10. Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1: Finanční perspektiva 1988-1992.....	14
Tabulka 2: Finanční perspektiva 1993-1999.....	17
Tabulka 3: Agenda 2000 (EU-15).....	20
Tabulka 4: Agenda 2000 (EU-25).....	21
Tabulka 5: Vývoj změn pro vytvoření rámce	23
Tabulka 6: Víceletý finanční rámec 2007-2013.....	26
Tabulka 7: Návrh víceletého finančního rámce 2014-2020.....	28
Tabulka 8: Víceletý finanční rámec 2014-2020.....	31
 Graf 1: Vývoj podílu hlavních výdajových kapitol rozpočtů ES / EU (%)	32
Graf 2: Tempo růstu hlavních výdajových kapitol rozpočtů ES / EU (%)	34
Graf 3: Vývoj podílu rozpočtů ES / EU na počtu obyvatel	36